

Fylkesmannen i Vestfold

Miljø- og samfunnssikkerhetsavdelingen

Forvaltningsplan for Sandebukta landskapsvernområde

Sande kommune

Vedtatt plan 22.12.14

Framsida: Sandebukta sett fra Skafjellåsen

Alle bilder i denne rapporten er tatt av Fylkesmannen i Vestfold, Miljø- og samfunnsikkerhetsavdelingen, med mindre annet er oppgitt.

Fylkesmannen i Vestfold
Postboks 2076
3103 Tønsberg
www.fylkesmannen.no

Dato:
22. desember 2014

Verneområdenummer:
VV00002480

Tittel:

VEDTATT PLAN - FORVALTNINGSPLAN FOR SANDEBUKTA LANDSKAPSVERNOMRÅDE

Faglig grunnarbeid:

Miljøfaglig utredning as ved Helge Fjeldstad for Fylkesmannen i Vestfold

Planbearbeidelse:

Birgit Brosø, Fylkesmannens Miljø- og samfunnsikkerhetsavdeling

Godkjenningsvedtak:

Forvaltningsplan for Sandebukta landskapsvernområde er med hjemmel i verneforskriftens § 5 godkjent av Fylkesmannen i Vestfold.

Sammendrag:

Sandebukta landskapsvernområde ble vernet i 2006 med sikte på å bevare et unikt natur- og kulturlandskap i Vestfold med en regionalt viktig lokalitet for fugl. Området omfatter utløpsdeltaet hvor Sandeelva renner ut i Sandebukta, med store tidevannsflater og våtmarksvegetasjon. På de marine avsetningene er det store, ensartede jordbruksareal. Sentralt i åkerlandskapet ligger gården Aasnæs med viktige kulturpåvirkede naturtyper. Nede ved sjøen finnes restaurerte strandenger, langs elva viktig edelløvsskog, og utover i bukta omkranses vannspeilet tidvis av takrør og strandorsumpskog. I sørøst er det et sammenhengende skogbelte med blandingsskog. Til sammen gir alle disse ulike naturtypene et stort og rikt naturmangfold.

Denne planen gir en oppsummering av kunnskapen man har om naturen i området, om hvordan området brukes, og hva slags skjøtsel som pågår per i dag. Den gir også en drøfting av hvilke trusler verneområdet står over for, og hvilke tiltak som kan gjøres for å ta vare på området. Planen sier dessuten noe om hvilke retningslinjer brukerne av området bør forholde seg til, og hvordan forvaltningen i området foregår.

Fylkesmannen foreslår blant annet i denne planen at kjennskapen til områdets naturverdier bør økes i befolkningen gjennom etablering av fugletårn og informasjonsskilt, og at man kartlegger brygger og båt plasser bedre med hensyn på forstyrrelser på fuglelivet. Det er også foreslått tiltak mot fremmede arter og gitt retningslinjer blant annet for landbruk og friluftaktiviteter.

_____
Birgit Brosø
Rådgiver

_____
Elisabeth Rui
Fylkesmiljøvern sjef

SAMMENDRAG

Sandebukta landskapsvernområde ble vernet i 2006 med sikte på å bevare et unikt natur- og kulturlandskap i Vestfold med en regionalt viktig lokalitet for fugl.

Området omfatter utløpsdeltaet hvor Sandeelva renner ut i Sandebukta, med store tidevannsflater og våtmarksvegetasjon. På de marine avsetningene er det store, ensartede jordbruksareal. Sentralt i åkerlandskapet ligger gården Aasnæs på en forhøyning. Gården har antakelig eksistert siden 1300-tallet, og innehar viktige kulturpåvirkede naturtyper. Nede ved sjøen finnes restaurerte strandenger, langs elva viktig edelløvsog, og utover i bukta omkranses vannspeilet tidvis av takrør og strandorsumpskog. I sørøst er det et sammenhengende skogbelte med blandingskog. Til sammen gir alle disse ulike naturtypene og landskapselementene et stort og rikt naturmangfold.

Landskapsvernområdet er delt i to soner i verneforskriften: I sone A er hovedformålet å ta vare på elvesletta og gårdsbrukene med innmark, hagemark og skogstykker. Her foregår det et levende jordbruk og deler av området er preget av ferdsel i friluftssammenheng. I den indre sone B er det viktig å ta vare på våtmarksvegetasjonen og dens funksjon som område for fugler på trekk eller overvintring. Området utmerker seg med sitt store antall av fugl som bruker området. I perioder er mengden fugl fullt på høyde med Ramsar-områdene Ilene og Presterødkilen ved Tønsberg.

Denne planen gir en oppsummering av kunnskapen man har om naturen i området, om hvordan området brukes, og hva slags skjøtsel som pågår per i dag. Den gir også en drøfting av hvilke trusler verneområdet står over for, og hvilke tiltak som kan gjøres for å ta vare på området. Planen sier dessuten noe om hvilke retningslinjer brukerne av området bør forholde seg til, og om hvordan forvaltningen foregår i verneområdet.

Kunnskapen om verneområdets regionale betydning som fuglelokalitet er antakelig svært begrenset både blant hobbyornitologer, hos lokalbefolkningen og blant folk flest. Flere av tiltakene i denne planen tar derfor sikte på å øke kunnskapen i befolkningen gjennom etablering av et fugletårn, oppsetting av informasjonsskilt og utsendelse av brosjyre samt tilgjengeliggjøring av informasjon på internett.

Fastboende og tilreisende har brygger og båt plasser i bukta, og en rekke båt plasser ligger også langs Sandeelva. Det foreslås å kartlegge både båt plassene langs elva og ikke minst tiltakene i strandsonen i vest nøyere, da menneskelig ferdsel kan være svært forstyrrende for fuglene.

Fremmedarten rynkerose har befestet seg flere steder i landskapsvernområdet, og planen foreslår tiltak for å bekjempe denne. Det er også gitt klarere retningslinjer for bruk av verneområdet på en rekke punkter, blant annet for landbruk og friluftaktiviteter.

Denne forvaltningsplanen skal revideres i løpet av 10 år, det vil si innen 2024. Ved behov kan planen revideres før planperioden utløper.

INNHold

SAMMENDRAG	iii
INNHold	iv
FIGURER.....	vi
TABELLER	vii
1. Innledning	2
1.1 Forord.....	2
1.2 Innledning	2
1.3 Naturmangfoldloven.....	3
2. Historikk	5
2.1 Verneprosess	5
2.2 Brukshistorie	5
3. Dagens Status.....	8
3.1 Kunnskapsstatus	8
3.2 Verneverdier	8
Landskap	8
Geologi	9
Fauna.....	9
Vegetasjon.....	11
Naturtyper.....	12
Bløtbunnsamfunnet	13
Sandevassdraget og Sandebukta	14
3.3 Bruk av området	14
3.4 Pågående skjøtsel og tiltak	16
Skjøtsel og tiltak på Aasnæs.....	16
Vannforvaltning.....	17
Skogskjøtsel og stinett	17
4. Forvaltning av Sandebukta landskapsvernområde.....	19
4.1 Trusler innenfor verneområdet	19
Flytebrygger og båttrafikk.....	19
Askedød.....	20
Fremmede arter	21
Gjengroing.....	22

Skogbruk.....	22
Avrenning og forurensing til vann.....	23
Kraftlinje.....	23
4.2 Trusler utenfor verneområdet.....	23
4.3 Bevaringsmål.....	24
4.4 Planlagte tiltak og skjøtsel	24
Kartlegging av båtplasser og brygger	24
Fugletårn og stinett.....	25
Informasjonsskilt og merking.....	27
Gjenopprette og opprettholde strandenger.....	28
Fremmede arter	29
Skjøtsel av skog	29
Forvaltningsplan for grågås.....	29
Vannkvalitet i Sandebukta og Sandevassdraget	29
4.5 Økonomi.....	31
4.6 Retningslinjer for bruk	31
Landbruk	32
Etablering av brygger	32
Jakt, fiske og friluftsliv.....	33
Vedlikehold og merking av stier.....	34
4.7 Oppsyn og administrasjon	36
Forvaltningsmyndighet	36
Oppsyn	36
Dispensasjon	36
Generelt om dispensasjon	37
Revisjon av forvaltningsplanen	38
REFERANSER	39
VEDLEGG.....	42
1. Vedlegg: Forskriften.....	42
2. Vedlegg: Rødlisterarter	47
3. Vedlegg: Naturtyper.....	49
4. Vedlegg: Bevaringsmål.....	50
5. Vedlegg: Tiltaksliste	52
6. Vedlegg: Bildemateriale.....	54

7. Vedlegg: Sammenfatning av høringsuttalelser.....	57
---	----

FIGURER

Figur 1. I de indre delene av Sandebukta er strandbeitene restaurert tilbake til original tilstand.....	1
Figur 2. Kart med sone A og B. Kilde: naturbase.no.....	3
Figur 3. Hovedbygningen på gården Aasnæs ble satt opp i 1844 i sen-empire stil. Asketrærne som er så typiske for gården ble antakelig plantet i perioden 1850 - 1856.....	6
Figur 4. Gården Aasnæs med landbrukseiendommen omkring utgjør store deler av arealet i Sandebukta landskapsvernområde.	8
Figur 5. På lavvann avdekkes store flater med bløtbunn dannet av marine avsetninger og silt og leire fra Sandevassdraget.	9
Figur 6. Store mengder måker bruker Sandebukta som næringsområde.....	10
Figur 7. Grågåsa øker for hvert år i antall. Foto: Svein Andersen.	11
Figur 8. Gåsemure er en karakteristisk art på de åpne strandbeitene innerst i bukta.	12
Figur 9. Naturtyper i Sandebukta landskapsvernområde.	13
Figur 10. Charolais på gården Aasnæs hvor det er rundt 300 storfe.	15
Figur 11. Sande kommune anla kyststi i 1998. Bildet er tatt ved verneområdets ytterkant i øst.	15
Figur 12. Strandbeitene innerst i bukta.....	17
Figur 13. Det ligger rundt 100 båter i Sandeelva. Disse passerer verneområdet på sin vei ut og inn. .	19
Figur 14. Hagemarka på Aasnæs. Asken til venstre ser død ut.	20
Figur 15. Rynkreose sørvest i landskapsvernområdet.	22
Figur 16. Det bygges ut store områder på sør og østsiden av landskapsvernområdet. Her Nordre Jarlsberg brygge som er regulert for 1600 boenheter.	23
Figur 17. Kart med inntegnet tiltak. 1) Tiltak omkring båt plasser, 2) Mulig plassering av fugletårn,...	25
Figur 18. Et eksempel på fugletårn fra Presterødkilen naturreservat i Tønsberg.....	26
Figur 19. Kyststien vil sannsynligvis bli brukt mer og har behov for vedlikehold.	27
Figur 20. Eksempel på informasjonsskilt i Melsom landskapsvernområde i Stokke kommune.	27
Figur 21. Skiltet som viser munningsfredningen er plassert ute på Holmsåsen. Ved revisjon av forskriften skal nye skilt settes opp på riktig sted.....	28
Figur 22. Strandbeiter på østsiden av munningen ses tydelig på flyfoto fra 1966. På flyfoto fra 2011 er store deler dyrket opp og en dreneringsvoll er anlagt mot sjøen. Området på utsiden av vollen kunne man tenke seg tilbakeført til åpne strandenger.	29
Figur 23. Sykkeltreaser som i dag brukes i organisert virksomhet. Grønn stiplet linje er lysløype. Blå heltrukket linje er eksisterende stier som også brukes til sykkelaktivitet. Rød linje er verneområdegrense. Bare løyper som berører verneområdet er inntegnet.....	35
Figur 24. Foto tatt ved gjerdet øverst i hagemarka. De røde strekene antyder omtrentlig høyde på buskoppslag.....	51
Figur 25. Områdene nord for fjøset på Aasnæs gjøres nå om til utmarksbeite for kyr.	54

Figur 26. Det nye fjøset for ammekyr er lagt inn i terrenget for å ikke bryte landskapsformene.	54
Figur 27. Aasnæs hadde tre husmannsplasser. I dag er bare Søndre Øra igjen, men den er til gjengjeld restaurert.....	55
Figur 28. Man ser et klart skille mellom områder ved sjøen som er beitet og de som ikke er det. Her er det kun kyr som har beitet (ingen manuell beskjæring) over en periode på cirka 7-8 år. Aasnæs sørvest.....	55
Figur 29. Bildet er tatt mellom ved det siste området på Aasnæs som har blitt dyrket opp. Her har eier valgt å beholde en korridor av trær mellom jordene, slik at dyrene kan bevege seg i skjul mellom ulike områder innenfor eiendommen. Et viktig poeng med korridoren var også å bevare profilen på åsen.	56

TABELLER

Tabell 1. Rødlistede fuglearter observert i Sandebukta etter rødlistestatus fra 1970 til 2014. Trekkende (t), hekkende (h), næringssøkende (n) rastende (r). Kilde: Artsobservasjoner.no47	
Tabell 2. Oversikt over registrerte naturtypelokaliteter i Sandebukta landskapsvernområde basert på naturbase.no	49
Tabell 3. Tiltaksliste for Sandebukta landskapsvernområde.....	52

Sandebukta landskapsvernområde

Figur 1. I de indre delene av Sandebukta er strandbeitene restaurert tilbake til original tilstand.

1. Innledning

1.1 Forord

Varsel om oppstart av forvaltningsplan for Sandebukta landskapsvernområde ble kunngjort 15. juni 2009. Samme år leverte Miljøfaglig Utredning AS sitt faglige grunnlag til Fylkesmannen. I mai 2014 startet oppdateringen av dette grunnlaget etter ny mal fra Miljødirektoratet. Ny kunnskap om naturen er innhentet og Fylkesmannen har hatt kontakt med flere av grunneierne og kommunen i prosessen.

Hva er en forvaltningsplan?

Forvaltningsplaner for verneområder skal være et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme formålet med vernet. Planene skal klargjøre hvordan en skal håndtere aktiviteter og tiltak i områdene og beskrive "kjøreregler" for bruk og vern. Forvaltningsplanen kan ikke gå lenger enn verneforskriften tillater. Planen skal veilede til skjøtsel, bruk og tilrettelegging som bidrar til å oppfylle hensikten med vernet. Forvaltningsplanene skal være et verktøy for forvaltningsmyndigheten, grunneiere og andre brukere av naturvernområdene og gi større forutsigbarhet for alle parter.

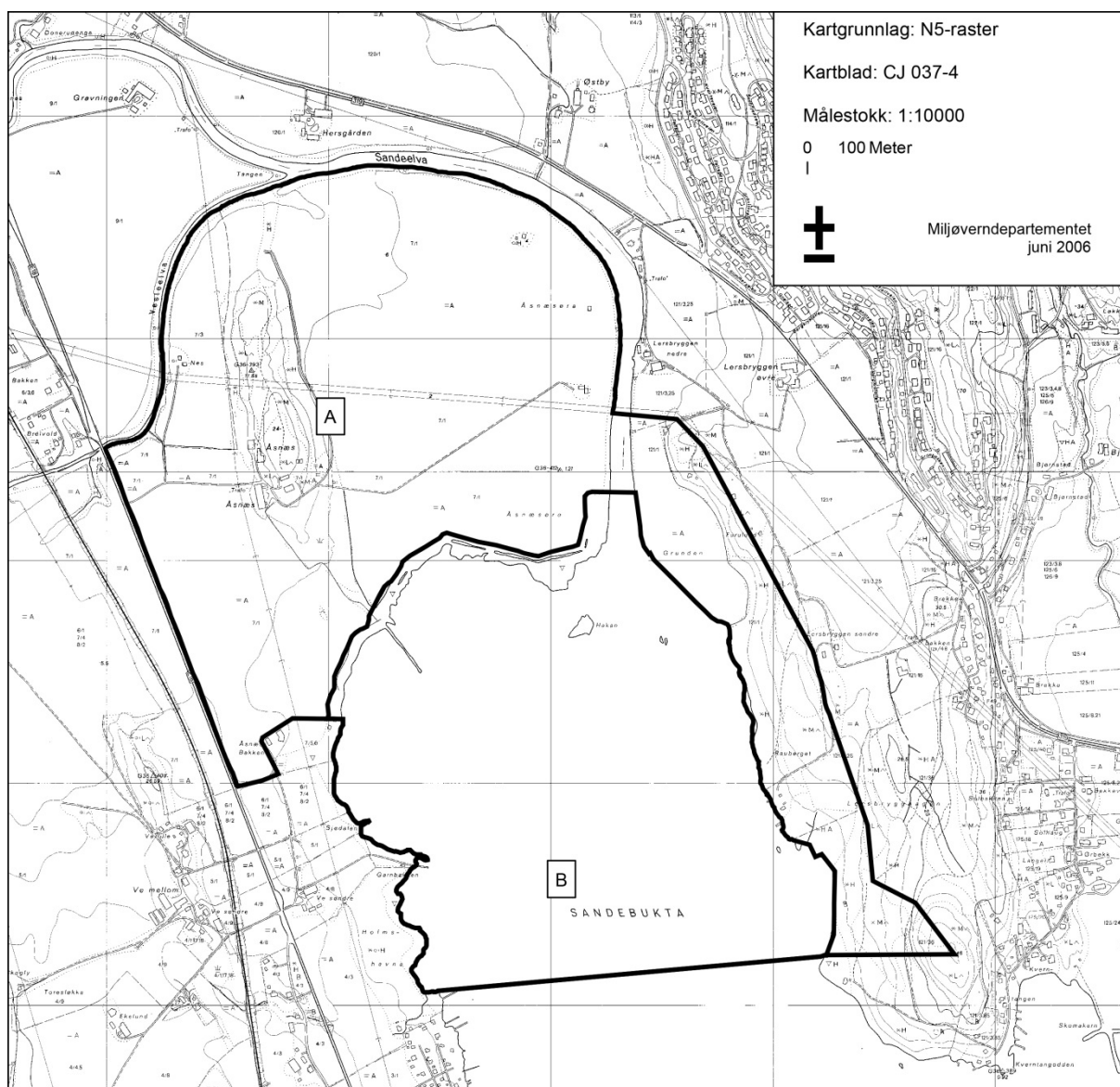
1.2 Innledning

Sandebukta landskapsvernområde i Sande kommune, Vestfold fylke, er vernet ved Kronprinsreg. res. 30. juni 2006 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5 og § 6, jf. § 21, § 22 og § 23. I tillegg er fuglelivet i sone B fredet særskilt etter samme lovs § 14.

Formålet med Sandebukta landskapsvernområde er, i følge forskriften

er å ta vare på et egenartet og vakkert natur- og kulturlandskap med det biologiske mangfold som preger landskapet. I Sandeelvas ytre del (sone A) er et delmål å bevare landskapet med tilhørende elveslette, gårdsbrukene med tilhørende innmark, hagemark og skogstykker. I indre delen av Sandebukta (sone B) er et delmål å bevare våtmarksvegetasjonen og dens funksjon som trekk og overvintringslokalitet for det rike fuglelivet.

Verneområdet ligger innerst i Sandebukta, og har et samlet areal på 2089 daa, hvorav 784 daa er sjøareal. Vesleelva går over i Sandelva som en naturlig grense i nord og nordøst. Områdene vest og nord er preget av landbruk. I øst omfatter verneområdet også de skogkledde områdene ned mot sjøen. I sørøst er skogen preget av mye ferdsel med enkelte hytter, kyststi, flere andre turstier og lysløype. Det er et idrettsanlegg og en barnehage tett inn til grensa for verneområdet.

Figur 2. Kart med sone A og B. Kilde: naturbase.no

1.3 Naturmangfoldloven

Prinsippene i Naturmangfoldlovens §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saker som berører naturmangfoldet, jf. §7. De nevnte bestemmelser skal brukes som en integrert del i utøving av skjønn ved saksbehandling etter verneforskriften, og ved fastsettelse av forvaltnings- og skjøtselsplaner for verneområder.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene i Sandebukta landskapsvernområde er innhentet fra Naturbase, Artsobservasjoner og Artskart, en rekke fagrapporter, feltundersøkelser og samtaler med grunneiere.

Forvaltningsmyndigheten vurderer dagens kunnskapsgrunnlag som tilstrekkelig til å utarbeide forvaltningsplanen og foreslå tiltakene i planen.

Fylkesmannen mener at forvaltningsplanen med de foreslåtte tiltakene vil føre til en positiv utvikling for verneverdiene, med vekt på mangfoldet av arter og naturtyper, samt økosystemets funksjon. Under henvisning til kunnskapsgrunnlaget og det overvåkingssystemet som foreslås i planen, mener Fylkesmannen at føre-var-prinsippet §9, er ivaretatt i planen.

Prinsippet i § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er presisert i forskriftene. Tiltak i forvaltningsplanen som går på overvåking og skjøtsel har til hensikt nettopp å bevare naturtyper, økosystemer, arter og de naturlige økologiske prosesser, og vil derfor ikke innebære noen merbelastning. Når det gjelder tiltak for tilgjengeliggjøring av verneområdene for naturopplevelser, gjennom bedre skilting og bygging av fugletårn, kan det hevdes at dette kan medføre forstyrrelser som i sum kan gi en negativ belastning på verneverdiene. Fylkesmannen vil imidlertid hevde at tilretteleggingen i Sandebukta allerede ligger i områder preget av ferdsel, og at et tiltak som fugletårn vil tilføre nyttig kunnskap om fuglene i form av bedre bestandsovervåking, og øke publikums forståelse for vernet. Derved vil Fylkesmannen legge til grunn at heller ikke tilretteleggingstiltakene i forvaltningsplanen vil medføre noen økt samlet belastning for verneverdiene i naturreservatene.

Prinsippet i § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver ansees å ha liten relevans. Det foreslås ingen tiltak som vil medføre miljøforringelse i verneområdene.

§ 12 om bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, er lagt til grunn for alle tiltak i forvaltningsplanen. Hogst og rydding vil skje med tilpasset utstyr og utført på tider av året med minst mulig innvirkning på verneverdiene. Tilsvarende vil et eventuelt fugletårn anlegges med god tilpasning og liten bredde, og utført med minst mulig påvirkning på naturmiljøet. Prinsippene i § 12 vurderes derfor ivaretatt.

2. Historikk

2.1 Verneprosess

Allerede i den store naturinterveneringen i Vestfold i 1968 – 1971, ble det påpekt at Sandebukta hadde en av fylkets mest verdifulle naturområder, spesielt med tanke på våtmarkenes betydning men også verneverdige landskapstrekk. Selve verneprosessen ble tidkrevende, men førte omsider til at området ble vernet ved kongelig resolusjon i 2006.

2.2 Brukshistorie

Området rundt Sandebukta har antakelig vært brukt langt tilbake i historien. På jordet nord i landskapsvernområdet ble et enegget sverd av jern funnet i 1973 under oppbrytning av jordet. Sverdet ble datert til jernalder. Antakelig har sverdet falt over bord da havet stod høyere enn i dag.

Gården Aasnæs ligger sentralt i Sandebukta landskapsvernområde. Gården har vært i samme familie antakelig siden svartedauden, men dokumentert fra 1517. Områdene rundt gården har gradvis blitt dyrket opp. Tidligere var områdene ned mot sjøen kun beite, men etter at demningen/vollen ved strandlinja ble etablert i 1957-58 ble større deler gjort om til åker. På 70-tallet ble arealet nord mot Sandeelva også brutt opp og fulldyrket. Frem til 1958 baserte gården seg på kyr, men gikk da over til en drift basert på korn- og frøproduksjon samt eggproduksjon. Kyrne kom tilbake på gården i 2004. Nytt, stort driftsfjøs for kjøttfe ble satt opp i 2010, og nytt hus for eggproduksjon kom i 2012. Til gården var det også tilknyttet tre husmannsplasser, Nordre Øra, Midtre Øra og Søndre Øra. Nordre Øra er i dag bare tufter i en haug, Midtre Øra er fjernet, mens Søndre Øra er totalrestaurert. Ved sjøen går en steinrekke ut i vannet. Dette er rester etter badeanlegget som ble vedlikeholdt frem til 40-/50-tallet. Det besto innerst av en steinbrygge med et badehus, for så å fortsette utover i vannet med en brygge på påler som endte i et badehus med kummer.

Dyrking av humle

Humle *Humulus lupulus* er en gammel kulturplante som har vært dyrket i Norge siden vikingtiden. Planten ble mye brukt til ølbrygging. Husbrygging av øl var alminnelig, og humle trengtes derfor i alle bygder. Slik fikk planten stor utbredelse i Norge. På 1400-tallet var humledyrking pålagt. Det sies at Christian IV ønsket ølbrygging i Norge etter europeiske tradisjoner og beordret utplanting av humle til bøndene rundt Oslofjorden. På eiendommen på Aasnæs vokser humle den dag i dag på flere steder, som historiske minnesmerker etter denne produksjonen. Planten på bildet nede ved Sandeelva er et slikt eksempel.

Figur 3. Hovedbygningen på gården Aasnæs ble satt opp i 1844 i sen-empire stil. Asketrærne som er så typiske for gården ble antakelig plantet i perioden 1850 - 1856.

Langs kysten på vestsiden har gårdene hatt brygger med båter til bruk i fiske, samferdsel og frakt. På gården Lille Ve var fiske med garn og snøre en viktig del av matauken. Besteforeldre av dagens grunneier leide bunngarnsrett av Aasnæs og fisket i mange år. Dette hadde stor økonomisk verdi, og varte til langt ut på 1950-tallet. Siden ble det fisket med settegarn og snøre. På Lille Ve kan brygge og båter dokumenteres helt tilbake til 1668.

På Garnbakken har området vært brukt til tømmerdrift, garnfiske og fritidsaktiviteter de siste generasjonene. En steinbrygge med tilhørende pålebrygge ble etablert tidlig på 1900-tallet. I senere tid har pålebryggen blitt erstattet med flytebrygge på grunn av at pålebryggen forsvant med isen hver vår.

Det var tidligere tradisjon for at familier fra Drammensområdet flyttet inn på gårdene på Ve om sommeren. De brukte området hovedsakelig til rekreasjon, med aktiviteter som bading, roing og fiske. Det er fortsatt noen som kommer til Garnbakken hver sommer for å bedrive disse aktivitetene.

Kommunen kjøpte område gbnr. 121/36 i sørøst i 1979, for å sikre allmennheten et sjønært tur- og rekreasjonsområde. Dette området går delvis inn i landskapsvernområdet. I 1998 ble det etablert en kyststi fra Kverntangen og nordover gjennom landskapsvernområdets østside.

I nyere tid har området i perioder vært brukt av hobbyornitologer. Tidligere ble områdene ved «Vollen» (dreningskanalen innerst i bukta) mye brukt, men på grunn av vanskeligheter med parkering og ferdsel gjennom beitemark, bruker ornitologene i dag buktas vestsida.

3. Dagens Status

3.1 Kunnskapsstatus

Om innhenting av kunnskap, se kap. 1.3.

3.2 Verneverdier

Landskap

Sandebukta er ikke blant de prioriterte områdene fra prosjektet Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap. Området er imidlertid klassifisert som kvartærgeologisk interessant med lokaliteter av regional og dels nasjonal verdi. Karakteristisk deltadannelse og tidevannsflater utgjør de kvartære vernekvantitetene.

Området omfatter utløpsdeltaet hvor Sandeelva renner ut i Sandebukta. Store, ensartede jordbruksflater dekker størsteparten av arealet og grenser helt inn mot vassdraget/sjøen. Sentralt i området og omkranset av jordbruksmark på alle kanter, ligger en stor skogdekt "holme". I sørenden av denne "holmen" er den historiske bygningsmassen samlet, med monumentale våningshus, fjøs og stabbur. Store, enkeltstående lauvtrær omkring husene utgjør deler av hageanlegget, åpner for innsynet og skaper sammen med bygningsmiljøet et storslått landskapsuttrykk. Jordbruksflatene utvikler romlig distanse til bygningsmiljøet, men samtidig et fritt innsyn og en sterk kontrastvirkning.

Figur 4. Gården Aasnæs med landbrukseiendommen omkring utgjør store deler av arealet i Sandebukta landskapsvernområde.

Området har et gjennomgående helhetlig, ubrutt uttrykk, med jordbruket som dominerende fellesnevner. En høyspentledning skjærer gjennom området og svekker denne helheten i noen grad. Landskapsvariasjonen er relativt liten, særlig i liten skala, men området har likevel et spesielt tydelig og historisk interessant kulturelement. Sjøen og elva rammer inn jordbrukslandskapet og støtter opp om det helhetlige uttrykket. Det er ikke utviklet noen form for dramatikk eller elementer med vesentlig inntryksstyrke innenfor verneområdet. Fuglelivet er imidlertid periodevis et viktig karakter- og livgivende landskapselement.

Landskapet i verneområdet er typisk for regionen, men også karakteristisk, tydelig og inneholder et kulturmiljø med høy autensitet.

Geologi

Geologisk tilhører Sandebukta det såkalte Oslofeltet, som ble dannet i permtiden. Store forekomster av silt og leire av til dels tykke marine avsetninger dekker landskapsvernområdet, med unntak av en kulle av granitt som stikker opp ved gården Aasnes midt i området, og en rygg som går i østre del av området.

Figur 5. På lavvann avdekkes store flater med bløtbunn dannet av marine avsetninger og silt og leire fra Sandevassdraget. Steinrekken til venstre er rester av et gammelt badeanlegg.

Fauna

Sandebukta landskapsvernområde er et regionalt viktig område, spesielt for vannfugl. Fra 1970 til 2014 er det registrert 224 arter i artsobservasjoner.no. Antall fugler i området er i perioder på høyde med Ramsar-områdene Ilene og Presterødkilen ved Tønsberg.

Verneområdets viktigste funksjon for fuglene er som rasteområde under vår- og høsttrekket. Særlig andefugler er tallrike, men også for vadefugl er området svært viktig. Store flokker med grågåås, hvitkinngås og kortnebbgås benytter landarealene i Sandebukta som næringsområde, mens ute i vannspeilet er flokker med knoppsvane, stokkand, kvinand, siland, toppdykker og ærfugl vanlig.

Sandebukta er også et viktig raste- og beiteområde for måker som sildemåke, hettemåke og fiskemåke. De hekker i store kolonier på sjøfuglreservater lenger ut i fjorden.

De indre delene av Sandebukta fryser forholdsvis tidlig på vinteren, mens de ytre delene er et viktig overvintringsområde for vannfugl i en normal vinter, blant annet mindre flokker med sangsvaner og knoppsvaner. Som hekkeområde har Sandebukta mindre betydning, selv om noen våtmarksfugler også hekker her. Et eksempel er rødstilk, som for øvrig er i sterk tilbakegang på Østlandet.

Figur 6. Store mengder måker bruker Sandebukta som næringsområde.

Takrørbeltene på øst- og vestsiden av bukta er hekkeplass for bl.a. rørsanger, mens uvanlige arter som myrsanger og nattergal holder til i kratt- og løvskogen innenfor. Store flokker med låvesvaler og linerler kommer inn i takrørskogen og krattet langs sjøen på vestsiden for natterasting. Den kritisk truede åkerriksa blir jevnlig hørt hevde territorium inne på dyrket mark, hvor også rødlisteartene vipe og sanglerke hekker.

Grågåsa øker for hvert år i antall. Det er observert opptil 2300 dyr på det meste i medio september, og arten benytter både jordbruksarealene, strandengene og vannspeilet. Hvitkinngåsa øker også i antall, og er blitt observert i opptil 120 rastende individer på høsten senere år. Antallet knoppsvaner øker, spesielt i myteperioden. Fiskeørn har reir i skogene øst og vest for Sandebukta, og observeres relativt ofte på næringsøk i bukta. Det økende antallet grågåsa, hvitkinngåsa, knoppsvaner og fiskeørn stemmer overens med et økende antall på landsbasis.

I TOV-E prosjektet for bestandsovervåking av fugl på land i Norge, finner en negativ bestandsutvikling for fire arter som er tilknyttet jordbrukslandskapet. Dette er vipe, storspove, sanglerke og gulspurv. I Sandebukta kan det se ut som både sanglerke og gulspurv har hatt en kraftig reduksjon i bestand, mens vipe og storspove har omtrent samme antall som rundt år 2000.

En rekke sjeldne fugler blir også registrert i området hvert år, på tross av at observasjonsforholdene for ornitologer er vanskelige på grunn av dårlig tilgjengelighet.

Rådyr er vanlig, og også elg forekommer. Rev og grevling er vanlig og er ynglende innenfor området. I Sandeelva er bever vanlig. Streifdyr av gaupe er observert vandrende mellom øst- og vestskaugen. Øvrig dyreliv er mangelfullt kjent. De vanlige pattedyrartene i regionen forekommer trolig i området.

Figur 7. Grågåsa øker for hvert år i antall. Foto: Svein Andersen.

Vegetasjon

De viktigste botaniske kvalitetene i området er knyttet til kulturlandskapet med forekomst av hagemark med blant annet alm og styvede asker, og beitet strandeng som er en sjelden naturtype i dag. Mer ordinært er de store, relativt artsfattige beltene med takrør som omkranser bukta innenfor verneområdet. Av andre verdifulle områder finnes rester av edelløvskog i tilknytning til vassdraget som munner ut innerst i bukta. Skogsområdene som finnes spredt i utkantene av verneområdet er relativt hardt påvirket og har ikke de store naturverdiene.

Det er ikke gjort noen fullstendig vegetasjonskartlegging i Sandebukta landskapsvernområde. Det foreligger ikke funn av rødlista arter av nyere dato i området, med unntak av alm som er en nær truet art. Vasskrans (sterkt truet, EN) og myrflatbelg (sårbar, VU) har blitt funnet i området rundt århundreskiftet, men det er lite trolig at de finnes i dag. Potensialet for forekomst av rødlista karplanter regnes som lavt.

Sandevassdraget som munner ut i Sandebukta, har en viktig funksjon som spredningskorridor for biologisk mangfold i kulturlandskapet. Lenger nord mot sentrum ble den nært truede flaggmosen funnet på leire i 2011. Arten vokser på nylig eksponert leire med jevnlig forstyrrelser, og det er således et potensiale for denne arten langs hele vassdraget hvor det er leire.

Figur 8. Gåsemure er en karakteristisk art på de åpne strandbeitene innerst i bukta.

Naturtyper

Store deler av Sandebukta landskapsvernområde er kartlagt som verdifulle naturtyper i kategorien svært viktig (verdi A) og viktig (verdi B), se Tabell 2 side 49.

Miljøfaglig utredning skriver i sitt faggrunnlag i 2009: Naturtypelokalitet Sandebukta med strandeng og strandsump (BN00018619) har fått endret avgrensning og en rik sumpskog i øst er lagt til. Det har tilkommet ny informasjon om hagemarken Aasnæs (BN00018618). Strandenga på østsiden av bukta er vurdert til maksimalt å ha verdi viktig (B).

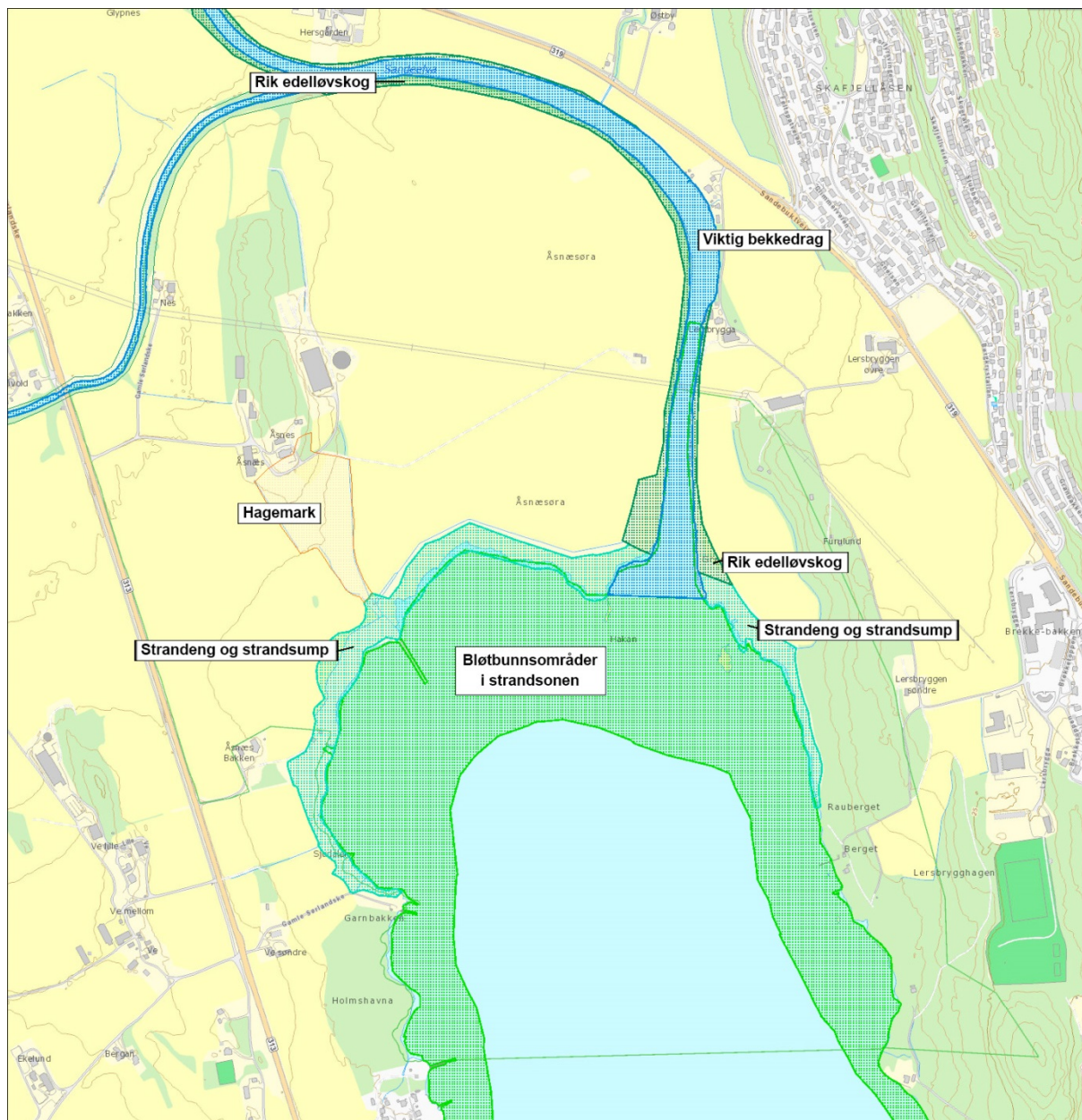
I 2014 har bløtbunnsområder i strandsonen (BN00061164) med verdi svært viktig (A) kommet med.

Sandeelva er registrert med naturtype i vann verdi A (svært viktig) i databasen vann-nett.no.

Sandebukta landskapsvernområde er ikke kartlagt etter siste standard for naturtyper (NiN).

Naturtype

Med naturtype menes et ensartet, avgrenset område i naturen som omfatter plante- og dyreliv og miljøfaktorer. Et landskap med stor variasjon inneholder et stort mangfold av naturtyper. Den siste standarden for kartlegging av naturtyper heter NiN (Naturtyper i Norge).

Figur 9. Naturtyper i Sandebukta landskapsvernområde.

Bløtbunnsamfunnet

Nesten hele Sandebukta landskapsvernområde er dekket av sand, silt og leire med humusinnhold . Regn vasker ut næringsstoffer fra jordbruksarealene, så vannet i bukta er svært næringsrikt. De store mengdene med løsmateriale som fraktes med elva ut i bukta, gir en langgrunn bløtbunn. Det er høy produksjon alger og bunndyr som igjen gir næring for fuglene.

Store deler av Vestfoldkysten er kartlagt for den utvalgte naturtypen ålegrasenger, men verneområdet er ikke kartlagt da det har blitt avgrenset som et viktig bløtbunnsområde. I følge naturbase.no er det ålegrasenger flere steder på sørsiden av vernegrensen. Det er sannsynlig at det forekommer også mindre felt med ålegras innenfor verneområdet.

Miljøindeks for bunnforhold (Benthic Habitat Quality) er beregnet på grunnlag av sedimentprofiler som er tatt rett utenfor vernegrensen på 23 meters dyp, sist i 2010. Den viser at bunnforholdene faller i kategorien god.

Sandevassdraget og Sandebukta

Det er mye silt og leire i Sandeelva. Sink og andre tungmetaller vaskes ut i elva fra gruvelagg. Omfanget av forurensning fra søppelfyllinger er ukjent. Elva er klassifisert med moderat økologisk tilstand.

Sandebukta får mye nitrogen og fosfor fra Sandeelva, kommunale utslipp fra renseanlegg ved Lersbryggen og Holmestrand, og tilførsler fra Drammensfjorden av spesielt nitrogen. Renset avløpsvann fra Lersbryggen slippes cirka 200 meter fra land på 25 meters dyp i de ytre delene av verneområdet. Nitrogen- og fosfortilførselen gjennom rensed avløpsvann utgjør likevel bare en liten del av det totale utslippet som tilføres bukta fra jordbruket og naturlig tilførsel gjennom Sandeelva. Innen 2018 vil avløpsvann legges i ledning over fjorden, og renses på Holmestrand renseanlegg.

Sandebukta har ingen terskler og har et godt strømsystem som fornyer bukta med vann fra Breiangen. Breiangen har en terskel på ca 100m. Selv om de naturlige tilførselene av organisk stoff og rester fra treforedlingsindustrien tærer på oksygeninnholdet i bunnvannet, er det liten grunn til å regne med målbare effekter i verneområdet. Sandebukta har en antatt moderat økologisk tilstand. I 2009 ble Sandebukta undersøkt med utvidet fotografering langs dybdegradienter. Samtlige stasjoner i Sandebukta viste gode eller meget gode forhold i sedimentene.

Et mer utførlig bilde av problematikken rundt vannkvalitet beskrives i «Forslag til Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016-2021», som er ute til høring til 31.12.14.

3.3 Bruk av området

Det drives et aktivt jordbruk i området med korn-, frø- og grasproduksjon samt beiting fra både småfe og storfe.

Et mindre antall fritidsboliger inngår i området. Flere av disse har brygge med båtplass. En småbåthavn og enkeltbåtplasser finnes oppover i Sandeelva.

Aasnæs har rettigheter til fiske etter laks og sjøørret, og jakter grågås, kanadagås, stokkand og rådyr i sone A. Grunneier har ikke tilrettelagt for allmennhetens tilgang til fiske- og jakt i sone A i form av kortsalg.

Ornitologer besøker området, men det er ingen fysisk tilrettelegging for denne aktiviteten i form av parkeringsmuligheter eller utsiktstårn. Generelt er vest- og nordsiden ikke tilrettelagt for friluftsliv.

Figur 10. Charolais på gården Aasnæs hvor det er rundt 300 storfe.

Området i øst er noe tilrettelagt fra Sande kommunes side. Her er det en kyststi anlagt i 1998 og en natursti til bruk for allmennheten.

Figur 11. Sande kommune anla kyststi i 1998. Bildet er tatt ved verneområdets ytterkant i øst.

Lysløyppa som er lokalisert ute på Lersbrygga kommer delvis inn på verneområdet. Sande sportsklubb har gjennomført en enkel tilrettelegging for sykkel. De har også planer for å videreutvikle området med klipping og grusing. Dette er det søkt om og gitt tillatelse til fra Fylkesmannen.

Sandebukta er et attraktivt område for fritidsfiske, spesielt vinterstid. Bukta fryser forholdsvis fort til, men det kan også være vintre uten is. Enkelte kalde år kan isen ligge helt til utsiden av Kommersøya. Da kommer det folk fra hele regionen, og på enkelte dager kan det stå tett i tett med isfiskere innenfor «oddane», det vil si Holmsåsen og Kverntangen. Man får både sjøørret, torsk, makrell og havabbor. Det går en djuprenne ut fra elva. Her er det gode fiskeplasser. Man fisker både av den lokale torskestammen og den vandrende torsken, men i senere år har det blitt lite torsk. Yrkesfiskere sies å være observert innenfor merkene for munningsfredning med flere hundre meter garnlenker. Dette kan imidlertid dreie seg om en misforståelse da gammel skilting av munningsfredningen er plassert lenger ut ved «oddane». Dagens munningsfredning følger landskapsverngrensa i sjøen, som er mye lengre inn i bukta.

En dobbel 132 kV ledning går fra Sande transformatorstasjon til Leinås transformatorstasjon som krysser landskapsvernområdet fra Vesleelva ved Nes gård til Sandeelva ved Lersbryggen nedre. For denne ledningen har Skagerak Nett en klausulert trasébredde på 30 m, målt 15 meter vinkelrett og vannrett ut fra senterlinjen til begge sider.

3.4 Pågående skjøtsel og tiltak

Skjøtsel og tiltak på Aasnæs

Det viktigste pågående skjøtseltiltaket i Sandebukta landskapsvernområde, er arbeidet med å restaurere strandengene langs sjøen innerst i bukta. Fra gammelt av har disse områdene vært åpne strandbeiter, men grodde igjen da forrige generasjon på gården Aasnæs sluttet med kyr i 1958. Yngste generasjon overtok gården i 2002. I 2004 kjøpte grunneier inn de første kyrne blant annet med tanke på å få tilbake strandengene ned mot sjøen. Områdene var da tett bevokst med takrør. Gjennom en 10 års periode er området øst for bekken blitt helt beitet ned, mens området vest for bekken, som kom i gang noen få år senere, er nesten helt nedbeitet. Det har blitt benyttet *Charlolais* ammekyr. Da dyrene er tunge og trækker i stykker grunnen, har de fått beite bare i perioder av gangen. På tørre somre har de kunnet være der mer kontinuerlig. Grunneier har hjulpet noe til med å skjære ned takrør manuelt for at dyrene skal komme lettere til, men på feltet mot vest er dette ikke gjort, og over tid viser det seg at de likevel klarer å beite takrør ned. Grunneier mener han ser endringer i fuglelivet etter at beitet er kommet tilbake, blant annet skal det nå være flokker av ender som ikke var der tidligere.

Hagemarka på Aasnæs har styvede asker. Disse styves med flere års mellomrom. De ble styvet i 2013 og da var det 5-6 år siden forrige gang.

Figur 12. Strandbeitene innerst i bukta.

Hvert år flyter det mye søppel i land inne i bukta. På Aasnæs plukker eier selv hvert år søppel, men hevder at mengden som flyter i land har blitt noe mindre de siste årene. SNO har sporadisk sørget for at det har blitt plukket søppel her.

Vannforvaltning

Sandevassdraget og Sandebukta er en del av en omfattende tiltakspakke i Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016 – 2021, som nå er ute til høring. Sluttbehandling av planen vil skje våren 2015. Mange av tiltakene går på å redusere tilførsel av næringsstoffer ut i elva både gjennom tiltak i jordbruket og for å hindre erosjon langs elvekantene. Grunneiere kan søke støtte til tiltak som forbedrer vannkvaliteten gjennom SMIL-ordningen (tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket), hvor man får dekt 60 % av tiltakets kostnader. I praksis er få tiltak gjort foreløpig. For å redusere erosjon langs elvekantene har det i regi av Sande elveeierlag blitt utarbeidet en skjøtelsesplan for kantsonen i Sandevassdraget i 2008, men bare et fåtall grunneiere har gjort tiltak, som for eksempel steinsetting, for å hindre erosjon. Sande kommune har steinsatt rundt golfbanen nord for sentrum, og har et pågående arbeid i forbindelse med kvikkleire-problematikk i sentrum.

Skogskjøtsel og stinett

Sommeren 2014 ble det gjennomført noe skogskjøtsel innenfor Sande kommunes eiendom 121/36 i sørøst. Bakgrunnen var at det høsten 2013 hadde blåst ned en del grov granskog, og at noen av trærne sperret turstier. Samtidig var mye av den resterende granskogen sunnhetsmessig svært svekket, slik at man måtte forvente ytterligere vindfall i årene som kommer. Kommunen fikk tillatelse

på bestemte vilkår, til anlegg av enkel driftsvei fra området sydvest for idrettsbanen og cirka 20 m inn i verneområdet for å lette arbeidet med uttaket av tømmeret. SNO var til stede under valg av veitrase. Det ble tatt ut 100 kubikk tømmer. Fordi det var tørt, ble det minimalt med kjøreskader. Høsten 2014 skal kommunen påføre jordmasser på veien med formål å plastre sidemasser av stein, slik at det estetisk fremstår penere.

Det er idrettslaget som drifter lysløypeanlegget. Drift - og eiendomsseksjonen i Sande kommune har ansvar for vedlikehold av kyststien, og utfører på vårparten vanligvis en slått av gress og buskas langs stien årlig.

4. Forvaltning av Sandebukta landskapsvernområde

4.1 Trusler innenfor verneområdet

De største truslene mot verneformålet er forstyrrelse av fuglelivet og fortrengningen av stedeagne arter på grunn av fremmedarter.

Flytebrygger og båttrafikk

Per i dag er det rundt 100 båtplasser i Sandeelva, de fleste i de ytre områdene. Disse båtene må passere landskapsvernområdet på sin vei ut i åpen sjø. Observasjon under befaring støtter forskningen på dette området; det ser ut til at fuglene som benytter den grunne odden ved utløpet av elva har vent seg til båttrafikk som tøffer ut og inn bukta, og ikke blir forstyrret. Imidlertid meldes det om enkelte båter som ikke overholder regelen om lav fart i området og at all ferdsel skal skje varsomt for å ta hensyn til fuglene. Høy fart og kursendringer er mer skremmende for fuglene enn stø kurs gjennom et område.

Figur 13. Det ligger rundt 100 båter i Sandeelva. Disse passerer verneområdet på sin vei ut og inn.

Sandeevlas utløp endrer seg over tid på grunn av stadig tilførsel av sedimenter, slik at mudring av elveløpet i de grunne områdene innerst i bukta er et tilbakevendende behov. Utløpet har imidlertid ikke vært mudret opp siden 80-tallet, på grunn av svært store kostnader. Dybden i leia ut til sjøen kan på lavvann være så lav som 70 cm. Dette begrenser båtstørrelsen til under 30 fot.

Sande båtforening leide båtplasser av gbnr. 113/1 i mange år. Grunneier overtok selv driften i 2012 gjennom selskapet Båtplassen AS, og hadde da en nedgang i antall personer som ønsket båtplass. I den siste tiden har det i følge eier vært økt etterspørsel.

På vestsiden av Sandebukta har antallet brygger og båtplasser økt de siste årene. Særs uheldig er plassering av en flytebrygge som strekker seg 70-80 meter utover de grunne mudderflatene innerst i bukta. En slik brygge innebærer at mennesker nødvendigvis beveger seg til fots ut til enden av brygga der båten ligger. Forskning viser at fugler generelt er mer vare for forstyrrelser hvor det er mennesker som beveger seg kontra motorisert ferdsel.

Menneskelig aktivitet som padling og roing kan også virke forstyrrende. Det er imidlertid ingenting som tyder på at dette er en tiltakende aktivitet innenfor landskapsvernområdet.

Askedød

Ask er et fremtredende treslag for gården på Aasnæs. Rundt hovedhuset er det store asker og den karakteristiske hagemarka foran huset har styvede asker. Eier tror at de kan ha fått askeskuddsyken, da 3-4 av dem i løpet av det siste året ser ut til å visne og se døde ut.

Figur 14. Hagemarka på Aasnæs. Asken til venstre ser død ut.

Askeskuddsyke

Askeskuddsyke forårsakes av en sopp ved navn askeskuddbeger. Soppen sprer seg over store avstander og gjør stor skade ved at skudd og blader visner og dør. Den ble først oppdaget i Polen, og har i løpet av de siste 20 årene spredt seg og drept asketrær over store deler av Europa. I Øst-Europa, hvor sykdommen har vært lengst, har så mye som 80 % av alle asketrærne blitt borte. Askeskuddsyke er nå spredd over store deler av Østlandet, Sørlandet og Vestlandet. Etter soppens inntreden i

Europa er vanlig ask (*Fraxinus excelsior*) blitt rødlistet i flere land, deriblant i Norge, hvor den nå er kategorisert som «nær truet». Det finnes per i dag ingen effektive tiltak mot å bekjempe sykdommen på nåværende stadium. Treslaget overvåkes tett av forskningsmiljøet. Man tror at en del av trærne er motstandsdyktige mot sykdommen, slik at man kan satse på disse gentyperne ved videre foredling.

Fremmede arter

Rynkerose (*Rosa rugosa*) ble påvist under befaring i 2014 på fem steder ved sjøen. Fra tidligere er den observert ytterligere fem steder. Planten er en svært hardfør art som hovedsakelig er knyttet til lysåpne havstrender, men kan også vokse på forskjellig substrat, under både tørre og fuktige forhold. Uten tiltak kan arten komme til å dominere mye av strendene i Sandebukta. Rødhyll (*Sambucus racemosa*) ekspanderer veldig i Sande kommune, og finnes på Lersbryggen. Sannsynligvis finnes den også innenfor vernegrensen. Den fremmede arten kanadagås (*Branta canadensis*) forekommer i landskapsområdet, men er ikke tallrik. Muntlig informasjon kan imidlertid tyde på at antallet er økende. Mink *Neovision vison* er observert i området, men ikke i stort omfang.

Fremmede arter

Fremmede arter er arter som er spredd ved hjelp av menneskelig aktivitet til områder der de ikke hører naturlig hjemme. Noen av dem er en trussel mot naturmangfoldet i Norge.

Sandevassdraget er infisert av lakseparasitten *Gyrodactilus salaris*. På grunn av *Gyrodactilus* er det ikke lenger rekruttering av laks i Sandevassdraget. Man er redd at parasitten kan spre seg til nærliggende elver, slik som Selvikvassdraget lenger sør.

Figur 15. Rynkreose sørvest i landskapsvernområdet.

Gjengroing

På strendene har takrør sterk konkurransevne der det ikke beites. Flybilder fra slutten av 60-tallet, viser at strandbeitene var en god del større enn i dag, spesielt på østsida av elva, i den nordlige delen. Aasnæs har restaurert de verdifulle strandengene på den nordvestre bredden av elva gjennom bruk av kyr på beite. Så lenge dette arbeidet fortsettes ansees gjengroing derfor ikke å true verneverdiene i landskapsvernområdet som helhet. På vollen mot sjøen vokser det imidlertid opp store bestander med hurtigvoksende bjørk, som per i dag står som en vegg mot sjøen. I følge eier har disse trærne med jevne mellomrom vært hogd ned, noe som kan være en fordel for mange fuglearter.

Skogbruk

Kommunens eiendom 121/36 i sørøst har et mangeartet skogbilde med felt med ungskog, plantefelt med gran, gammelskog av gran og furu, og gammelskog med vesentlig furu, samt svartorsumpskog nede mot sjøen. I deler av disse områdene begynner grantrærne å ha dårlig sunnhet og er utsatt for vindfelling. Sommeren 2014 fikk kommunen derfor tillatelse til å fjerne en del trær som hadde falt over turstier, samt tatt ut trær som var til potensiell fare for vindfelling. Se kapittel 3.4. Det er imidlertid i årene fremover behov for fortsatt uttak av gran av dårlig sunnhet i dette skogpartiet. I området som opprinnelig var et plantefelt av gran er det behov for tynning. I andre deler av området er det ungskog, hvor man har behov for å regulere tilveksten for å få et variert skogbilde med trær av større dimensjoner.

Avrenning og forurensing til vann

Tap av jord og næringsstoffer fører til oppgrunning av ytre deler av elveløpet og mudderflatene utenfor. Større betydning har likevel tilførselen av næringssalter fra naturlig avrenning, landbruk og avløp. Landbruket står for den desidert største tilførselen av nitrogen og fosfor. Livet på bløtbunn i bukta påvirkes sterkt av næringstilførselen, men den er neppe vesentlig økt siden området ble vernet. Det er også målt høye verdier av tarmbakterier i elva, antakelig fra avføring til beitedyr langs elva. All problematikken rundt vannforvaltningen belyses utførlig i «Regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016 – 2022.» som ligger ute til høring frem til 31.12.14. I denne forvaltningsplanen henvises derfor alt som har med overvåking og tiltak av Sandevassdraget og Sandebukta til det omfattende arbeidet i regi av Vannregion Vest-Viken.

Kraftlinje

En høyspentlinje deler landskapsvernområdet i to. Ledningsnettets er ikke merket, slik det er gjort i andre våtmarksområder. I tåke og regn kan disse være vanskelig og se for fuglene. Spesielt grågåsa har en innflyvningsbane fra nord mot sør for landing ute i bukta.

4.2 Trusler utenfor verneområdet

Sør og øst for landskapsvernområdet er det planlagt stor utbygging. Bare på Nordre Jarlsberg brygge er det planlagt utbygging av 1600 boenheter. En ny barnehage i kommunal regi åpnet i 2008 øverst i området, og har plass til 114 barn. I tillegg reguleres nye områder litt høyere opp i Skafjellåsen og Løkkatoppen til blant annet boligformål med 300 til 350 boenheter. Med så mange flere mennesker i dette området, vil det trolig føre til betraktelig høyere ferdsel langs kyststi og lysløypa som går inn i landskapsvernområdet.

Figur 16. Det bygges ut store områder på sør og østsiden av landskapsvernområdet. Her Nordre Jarlsberg brygge som er regulert for 1600 boenheter.

4.3 Bevaringsmål

For alle verneområder i landet skal det i dag defineres såkalte bevaringsmål. For mindre verneområder, som Sandebukta landskapsvernområde, er det satt krav om minst ett bevaringsmål.

Bevaringsmål

Et bevaringsmål skal definere tilstanden man ønsker at en naturkvalitet i verneområdet skal ha, og skal være målbart. Bevaringsmålet skal følges opp med overvåking for å følge med utviklingen av naturkvaliteten i norske verneområder.

Hagemark har lange tradisjoner i norsk landbruk, og innehar spesielle kvaliteter som er verdt å ta vare på. Hagemark er i følge standard fra Miljødirektoratet per definisjon ugjødslet eller lite gjødslet beitemark med spredt tre- og/eller busksjikt. Hagemarka på Aasnæs har en noe avvikende driftsform med en kombinasjon av kraftig beietrykk og gjødsling gjennom lengre tid. Hagemarka har derfor preg av næringskrevende arter som bla. brennesle.

Bevaringsmål: Arealet av hagemark skal opprettholdes

Forutsetning for god bevaringsstatus: Trærne må fortsatt styves slik lokal tradisjon er. Beite må opprettholdes. Ingen jordbearbeiding.

Trusler: Askeskuddsyke, opphørt beiting, tilplanting, treslagskifte, hogst, utbygging.

Det er valgt to overvåkningsmetoder. Den ene er å måle arealet hagemark gjennom analyse av flybilder tilgjengelig i kart-databasen skogoglandskap.no, gårdskart, se vedlegg side 50. Den andre overvåkningsmetoden er gjenfotografering. Her telles det oppslag av busker. Slike busker vil være et tegn på om hagemarka har behov for mer stell. Se vedlegg side 51

Det er begrenset erfaring med bruk av bevaringsmål i norsk forvaltning, og det må derfor være rom for å revidere bevaringsmålene når det foreligger mer kunnskap om dette, senest ved hovedrevisjonen av denne planen, det vil si 10 år.

4.4 Planlagte tiltak og skjøtsel

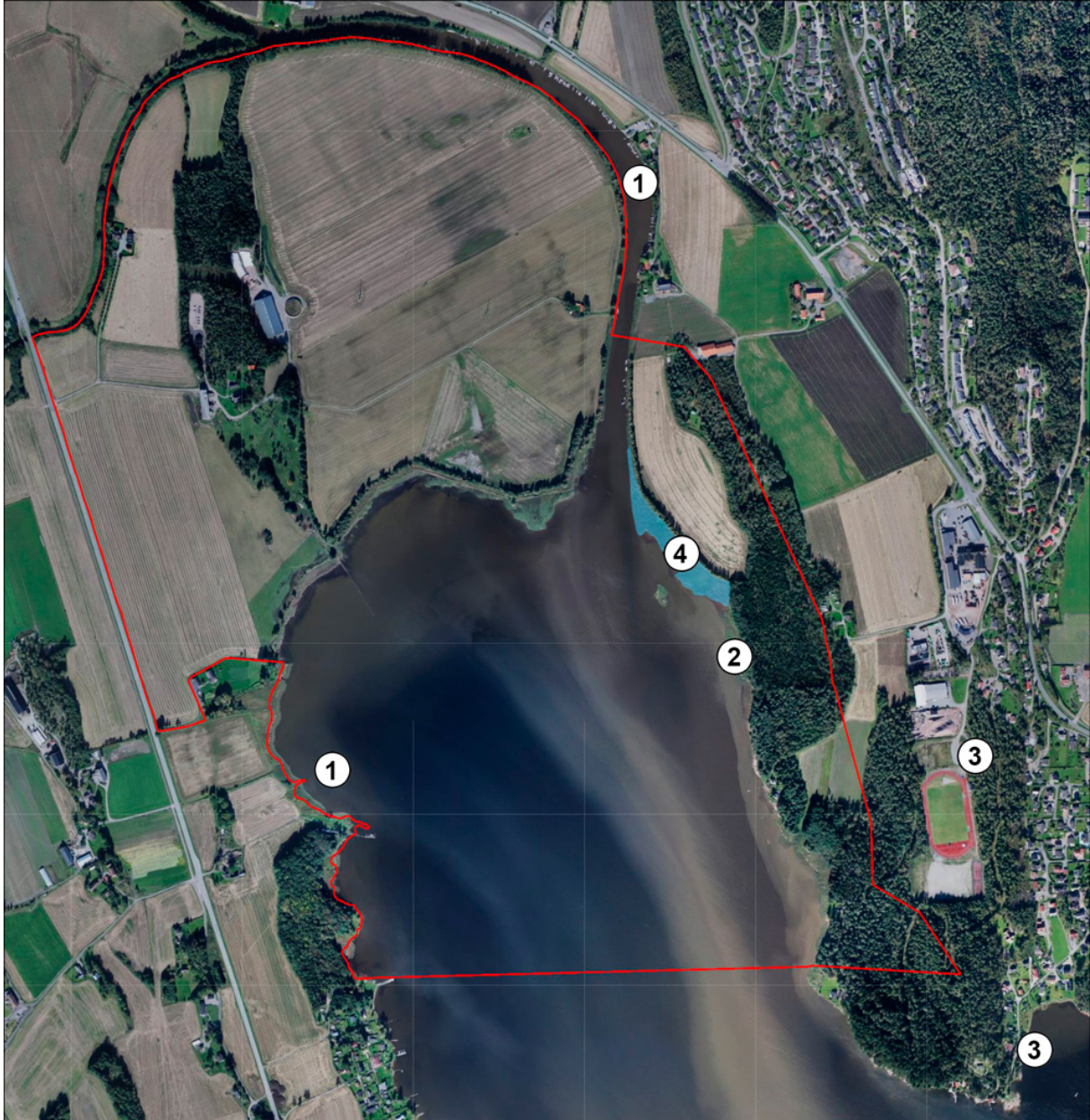
Denne forvaltningsplanen inneholder tiltak som skal bidra til å opprettholde formålet med vernet. I tabellen på side 52 ses en full oppstilling av forslag til tiltak med prioritet lav, middels og høy, hvem som kan gjennomføre tiltaket og med et omtrentlig kostnadsbilde. Under følger en tematisk beskrivelse av de viktigste tiltakene.

Kartlegging av båt plasser og brygger

To av tiltakene går på kartlegging av båt plasser og utvidelser/nyanlegg av brygger. Det bør kartlegges antallet båt plasser i Sandeelva med tanke på å følge utviklingen av ferdsel ut og inn av området. Det bør også gjøres en kartlegging av eventuelle nyanlegg /utvidelser av brygger på vestsiden. Nye brygger/utvidelser krever dispensasjon etter verneforskriften. I første rekke bør man kartlegge

omfanget gjennom en forespørsel fra Fylkesmannen til kommunen. Som et videre tiltak på vestsiden av bukta, kan man arbeide med å samle båt plasser i et felles anlegg utenfor verneområdet for å minske forstyrrelsene i sone B.

Figur 17. Kart med inntegnet tiltak. 1) Kartlegging brygger/båtplasser, 2) Mulig plassering av fugletårn, 3) Plassering av informasjonsplakater, 4) Ønskelig areal for etablering av strandbeite.

Fugletårn og stinett

Kunnskapen om naturverdiene i området er begrenset. Selv om det har vært gjort fugleobservasjoner i området i lang tid, bærer observasjonene preg av å være tilfeldige og ikke del av et kontinuerlig arbeid. Observasjonsposter i form av fugletårn vil antakelig gjøre lokaliteten mer attraktiv for ornitologer, og gi en overvåking av fuglebestandene som ikke oppsynsmyndigheten (Statens naturoppsyn) har kapasitet til.

Figur 18. Et eksempel på fugletårn fra Presterødkilen naturreservat i Tønsberg.

En etablering av et fugletårn på østsiden av bukta gir mindre konflikt med landbruksinteresser, og har et stort pluss ved at det kan være en verdifull ressurs for skoleklasser og de to barnehagene i området. Erfaringer med formidling til skole- og barnehagebarn på Holmen våtmarkssenter i Tønsberg, viser at dette raskt øker lokalbefolkningens innsikt og forståelse for å ta vare på natur, og samtidig en stolthet for den svært viktige betydningen Sandebukta landskapsvernområde har som fuglelokalitet. Det er også et mål fra Miljødirektoratet at alle verneområder skal vektlegge besøksforvaltningen. Et fugletårn på østsiden av bukta har dessuten også den fordelen at man har sola i ryggen ved soloppgang. Man står antakelig også noe mer skjermet for vind.

Kyststien i området vil antakelig få ny merking og skilt i 2015, men det er et stort behov for ytterligere vedlikehold av stien gjennom klopplegging og grusing/flislegging, særlig i fuktigere partier ned mot sjøen.

Figur 19. Kyststien vil sannsynligvis bli brukt mer og har behov for vedlikehold.

Informasjonsskilt og merking

Det finnes ingen informasjon verken som skilt eller brosjyre om landskapsvernområdet. Dette vil bli utbedret i 2015 med standard informasjonsskilt laget av Fylkesmannen i Vestfold. Skiltet har en kortfattet tekst med bilder, kart som viser avgrensningen og en liste med retningslinjer for menneskelig aktivitet i området. Et lite resyme av innholdet er oversatt til engelsk. En naturlig plassering er ved parkering til kyststien på Kverntangen utenfor området i sør, i tilknytning til parkeringen ved idrettsanlegget litt utenfor området i øst og ved et eventuelt fugletårn.

Figur 20. Eksempel på informasjonsskilt i Melsom landskapsvernområde i Stokke kommune.

Informasjon om Sandebukta landskapsvernområde bør også gjøres tilgjengelig på internett. I første omgang bør forvaltningsmyndighet (Fylkesmannen i Vestfold) legge ut informasjon på sine sider. Det foreslås også å lage en enkel informasjonsfolder med tilsvarende informasjon som på informasjonsskiltet. Denne bør distribueres til alle husstander i nærheten av landskapsvernområdet. Folderen utarbeides i samråd med Sande kommune.

Det er forvirring om hvor munningsfredningen i Sandevassdraget går. Skiltingen er i dag feil. Et gammelt skilt står ved Holmsåsen, antakelig satt opp før gjeldende «Forskrift om fiske og fredningssoner i vassdrag med anadrome laksefisk, Vestfold» ble vedtatt i 2010.

Figur 21. Skiltet som viser munningsfredningen er plassert ute på Holmsåsen. Ved revisjon av forskriften skal nye skilt settes opp på riktig sted.

Som et tiltak foreslås at man sørger for en tydelig markering med skilt på begge sider av fjorden.

Samtidig bør man vurdere skiltingen av «grense elv-sjø». I dag står ett skilt kun på østsiden av bukta. Det kan være ønskelig med et likt skilt også på vestsiden.

For å informere båtførere som kjører inn og ut av Sandeelva foreslås å sette opp skilt ved utløpet for å informere om at man tar hensyn til fuglelivet og holder lav fart inn og ut av området.

Høyspentmastene som krysser landskapsvernområdet er til fare for fuglene. Det beste tiltaket er å legge hele linjestrekket i kabel under jorda. Dette er svært kostnadskrevenende og ikke mulig å dekke med årlige midler for tiltak i mindre verneområder. Kraftlinja kan også merkes ved linemerker. I andre våtmarksområder har man brukt spiralmarkører som festes på linjene.

Gjenopprette og opprettholde strandenger

Arbeidet som er gjort for å tilbakeføre strandengene innerst i bukta er av uvurderlig verdi for rastende fugl på trekk. Det er av stor betydning at dette arealet opprettholdes på dagens nivå. Av

flybilder fra 1966 ser man at arealene også øst for Sandeelva var åpne beiter. Store deler av arealet er i dag fulldyrket, etter etablering av en voll og dreneringspumpe. Området utenfor vollen er helt gjengrodd med takrør. For å gi fuglene enda større rasteflater, kan man tenke seg et tiltak der man bruker dyr på beite for å reetablere strandengen ned mot sjøen.

Figur 22. Strandbeiter på østsiden av munningen ses tydelig på flyfoto fra 1966. På flyfoto fra 2011 er store deler dyrket opp og en dreneringsvoll er anlagt mot sjøen. Området på utsiden av vollen kunne man tenke seg tilbakeført til åpne strandenger.

Fremmede arter

Det foreslås å gjøre tiltak mot rynkerose som har etablert seg på minst 10 lokaliteter i verneområdet. Aasnæs har hatt god erfaring gjennom bruk av beitedyr på strandengene i nord og mener det meste av rynkerosen har forsvunnet etter at beitedyrene begynte sitt skjøtselsarbeid.

Skjøtsel av skog

Skogen i sørøst har partier som bør skjøttes, blant annet et gammelt plantefelt av gran som har grodd helt igjen. Det er også en del svekket gran, som vil gi vindfall.

Mange fuglearter vil ha nytte av hogst på vollen på Aasnæs innenfor strandbeitene. Fylkesmannen har utarbeidet retningslinjer for skogbruk i kapittel 4.6.

Forvaltningsplan for grågås

Området mangler forvaltningsplan for grågås. Grågåsa har økt voldsomt i antall senere år. Bestanden har nå blitt så stor at den kan fortrenge andre arter. I tillegg er den et stort problem for bøndene i områdene som opplever beiting, nedtråkking og tilgrising av grønnsaker og andre vekster. Dersom en lokal forvaltningsplan lages, vil man kunne gi tillatelse til jaktstart inntil 15 dager før ordinær jakttid.

Vannkvalitet i Sandebukta og Sandevassdraget

For å opprettholde Sandebukta landskapsvernområde som et egnet leveområde for våtmarksfugl må vannkvaliteten være på et nivå som sikrer god fødetilgang og hindrer utstrakt gjengroing av viktige beiteområder. Overvåking av vannkvaliteten vil skje i tilknytning til arbeidet

med Vanndirektivet. I løpet av de nærmeste årene vil det være på plass en nasjonal overvåking gjennom Vanndirektivet som blant annet vil prioritere viktige naturvernområder. Det refereres forøvrig til den omfattende tiltaksplanen for Breiangen Vest i regi av Vannregion Vest-Viken.

4.5 Økonomi

Det er en statlig oppgave å finansiere tiltak som fremmer verneformålet. Aktuelle forvaltningstiltak initieres som regel av Fylkesmannen i Vestfold eller Statens naturoppsyn, men kan også initieres av andre aktører. Bare tiltak som vedrører verneområdet og som følger direkte av forvaltningsplanen dekkes av slike bevilgninger. I tabellen på side 52 ses en oversikt over aktuelle tiltak. Denne danner også grunnlag for årlige søknader om midler til Miljødirektoratet. Fylkesmannen og Miljødirektoratet er avhengige av årlige bevilgninger over statsbudsjettet. Det kan derfor ikke gis mer nøyaktige føringer på tidsrammene for gjennomføring av tiltakene enn det som er gjort i tabellen.

Grunneiere kan søke om midler til tiltak også gjennom SMIL-tilskudd (spesielle miljøtiltak i jordbruket) og Regionalt miljøprogram. Mens SMIL-tilskudd gis som et engangstilskudd, gir Regionalt miljøprogram tilskudd gjennom årlige søknader. Det er Fylkesmannen som fordeler midlene til kommunene. Eksempel på aktuelle tiltak det kan søkes om i disse ordningene, er beiting for å restaurere eller opprettholde strandengene langs sjøen, beite på gammel kulturmark, eller tiltak i forbindelse med avrenning fra jordbruket, som hydrotekniske anlegg eller sikring av bekkeløp, miljøplantinger og økologiske rensiltak som fangdammer. Grunneiere som ønsker å søke, finner mer informasjon om tiltak og søknadsskjemaer på www.fylkesmannen.no/vestfold/Landbruk-og-mat. Skjema sendes til Sande kommune, som behandler søknadene.

4.6 Retningslinjer for bruk

Verneforskriften for Sandebukta landskapsvernområde (se vedlegg 1) danner grunnlaget for forvaltningen av området. Miljødirektoratets rundskriv om forvaltning av verneforskrifter og Miljøverndepartementets veileder om naturmangfoldloven kapittel 2, er veiledende for forvaltningsmyndigheten.

Verneforskriften gjelder aktiviteter innenfor verneområdet, med mindre det er en direkte årsaksforbindelse mellom tiltak utenfor verneområdet og virkningene innenfor verneområdet.

Verneforskriften endrer ikke grunneiers rettigheter og plikter etter annet lovverk, uten at det går særskilt frem av forskriften. Forskriften endrer for eksempel ikke grunneiers rett til å nekte motorferdsel eller andre tiltak som ikke er en del av allemannsretten på sin eiendom. Grunneier kan likevel ikke nekte forvaltningsmyndigheten motorferdsel på sin eiendom i forbindelse med skjøtsel. Verneforskriften kan innebære forbud eller innskrenkninger i grunneiers, rettshavers og publikums rettigheter, men kan ikke gi vernemyndighetene eller det offentlige noen særskilt råderett ut over det som følger av rett til skjøtsel etter bestemmelsene.

I § 2 beskrives verneformålet. Verneområdet er delt inn i to soner. Kort sagt kan man si at formålet i sone A er å bevare landskapsbildet, mens i sone B er hovedformålet å bevare våtmarkene med tilhørende fugleliv.

§4 ble erstattet av naturmangfoldlovens §48 i 2009.

Under følger retningslinjer samlet etter tema. Bare punkter i forskriften som henviser til forvaltningsplanen, og punkter som trenger utdypning eller forklaring er omtalt. Er du i tvil om hvordan forskriften skal tolkes, ta kontakt med Fylkesmannens Miljø- og samfunnsikkerhetsavdeling.

Landbruk

I sone A har forskriften lagt opp til at man kan drive landbruk på landbruksarealer. Landbruk omfatter både jord- og skogbruk. Dersom driften av åkrene opphører vil Fylkesmannen arbeide for at en vesentlig andel blir opprettholdt som beite, eng eller åker (pkt. 1.2 e)) i samråd med grunneier. Søknader om landbrukstiltak som fremmer verneformålet, blant annet ivaretaking av kulturlandskapet, vil bli positivt behandlet.

Punkt 2.5 om skogbruk i sone A henviser til forvaltningsplanen. Her gjelder forskriftens punkter a) til d), med følgende presiseringer:

Generelt: Områder som hadde skog på vernetidspunktet skal fortsette å være skog. Men forskriften åpner for skogsdrift. Følgende retningslinjer gjelder for skogbruk i sone A i Sandebukta landskapsvernområde:

- a) Lukkede hogstformer bør benyttes, det vil si ikke flatehogst.
- b) Skogområder som vesentlig preger landskapsbildet skal bevares. Det skal i den forbindelse legges spesielt vekt på at skråningen ned mot østsiden av Sandebukta og Sandeelva framstår som sammenhengendeskogkledd utenom de oppdyrkete områdene.
- c) Edellauvskog og soner med fuktskog langs strendene skal ikke hogges. Unntak kan være grantrær som har dårlig sunnhet.
- d) Etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse, men ved behov kan suppleringsplanting benyttes.
- e) Langs Sandeelva kan enkeltrær hogges, men her er det viktig å hindre økt erosjon og jordtap. Følgelig skal man bare fjerne trær som står i fare for å blåse over ende, eller som gir så mye skygge at bunnvegetasjonen hemmes betydelig.
- f) Store, døde trær og stammer skal, så langt det er mulig, stå urørt i hele sonen. Dette for å sikre artsmangfoldet gjennom mange livsstadier.
- g) Hogstavfall skal ikke blokkere stier, bekker, dammer og elver.
- h) Kjøreskader skal utbedres så snart det er praktisk mulig.

Vedlikehold av eksisterende veier (punkt 1.2 g)) skal skje på en slik måte at den har samme standard som på vernetidspunktet. Veier kan gruses, og eksisterende grøfter kan vedlikeholdes som før. Nyanlegg av grøfter, dreneringsanlegg mv. er søknadspliktig.

Etablering av brygger

I punkt 1.1 listes det opp en rekke tiltak som er forbudt i landskapsvernområdet. Blant annet nevnes «...andre varige eller midlertidige innretninger». Herunder menes også brygger, utvidelser, festeanordninger for båter etc. Dette innbefatter for eksempel flytebrygger som legges ut om våren

og tas inn om høsten. **Fylkesmannen vil være restriktive med å gi tillatelse etter verneforskriften til slike tiltak, da økt ferdsel ut i fuglefredningssonen (sone B) vil være uheldig for fuglelivet.**

Jakt, fiske og friluftsliv

Sone B har de strengeste restriksjonene på ferdsel og bruk av området. Her er «fuglelivet, herunder reir og egg, fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse» (punkt 3.3). Forstyrrelser omfatter all aktivitet som stresser fuglene eller på annen måte endrer deres naturlige adferd. Særlig er dette viktig i forbindelse med fugler som er på trekk. Da har de ofte begrensede muligheter til å søke hvile og fylle energilagrene til nye, krevende etapper på vingene. Eksempler på forstyrrelser som kan skremme fuglene er **turgåere, ferdsel ut og inn av brygger, båttrafikk, vannsportaktiviteter med mer**. All ferdsel skal foregå på en slik måte at man ikke forstyrrer fuglelivet i sone B.

I punkt 4.1, står det at «bruk av seilbrett og lignende er forbudt» i sone B. Med «og lignende» menes for eksempel **kiting, vannscootere, vannskikjøring med mer**. Det står likevel presisert i punkt 5.2 c) om motorferdsel, at det er tillatt med «bruk av motorbåt til og fra faste båtplasser i Sandeelva og i Sandebukta og i forbindelse med fiske i sjøen». Men i og med at «all ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner» (punkt 4.1), og «unødig støy er forbudt» (punkt 6.2), menes det at båttrafikken **skal kjøre i jevn og rolig fart og uten brå og uforutsigbare kursendringer som kan skremme fuglene**.

For deg som ferdes i området: Vær velkommen – på naturens premisser:

- Sanking av bær og matsopp er tillatt.
- Man kan ferdes i hele landskapsvernområde, men all ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. I sone B skal ikke fuglelivet forstyrres.
- Man kan fiske i sjøen i hele landskapsvernområdet etter gjeldende lovverk. Fiskere må være særlig aktsomme for ikke å forstyrre fugl i skumring eller demring.
- I sone B skal hunder holdes i bånd.
- I sone B er all jakt og fangst og bruk av skytevåpen forbudt.
- I sone B kan man ikke drive med vannsport som seilbrett, kiting, vannskikjøring, vannscooter eller lignende vannsport.
- Sykling og bruk av hest er ikke ønskelig i sone B av hensyn til fuglelivet. Bruk av hest og sykkel i sone A er tillatt på eksisterende stier og veier.

I punkt 4.3 om bruk av sykkel og hest innenfor landskapsvernområdet er det henvist til denne forvaltningsplanen. **Bruk av hest og sykkel anses som forstyrrende for fuglelivet i sone B, og bør unngås** (punkt 3.3). I sone A kan ikke forvaltningsmyndigheten se at bruk av hest og sykkel kan skade verneformålet så lenge det ikke er snakk om organisert ferdsel (punkt 4.2).

Sande kommune eier et stort område i sørøst som de i sin tid sikret seg til friluftsmål. Her bruker sykkelmiljøet i Sande sportsklubb området i organisert virksomhet. I samråd med dette miljøet er det utarbeidet kartet på side 35 for bruk av sykkel i idrettslaget. **Opparbeidelse av nye traseer er søknadspliktig.**

Per i dag er det lite bruk av hest i området. Dersom det i fremtiden oppstår organisert bruk av stiene til ridning, vil dette være søknadspliktig innenfor verneområdet. Ved revisjon av denne forvaltningsplanen, bør man undersøke om bruk av hest har tiltatt i området.

Bruk av både hest og sykkel i sone A skal for øvrig følge frilufsloven. Den sier blant annet at man kan ferdes til fots, til hest og med tråsykkel hele året på sti og veier i utmark, så lenge det «skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet» (§2). For ferdsel på innmark gjelder egne regler, se frilufsloven (§ 3 og §3a).

Forskriftens punkt 3.3 åpner for fiske etter gjeldende regelverk. Enhver som fisker i Sandeelva eller i Sandebukta, plikter å sette seg inn i det gjeldende lovverket for fiske.

Lovverk og forskrifter som regulerer fritidsfiske i Sandeelva og Sandebukta:

Lakse- og innlandsfiskloven

Havressursloven

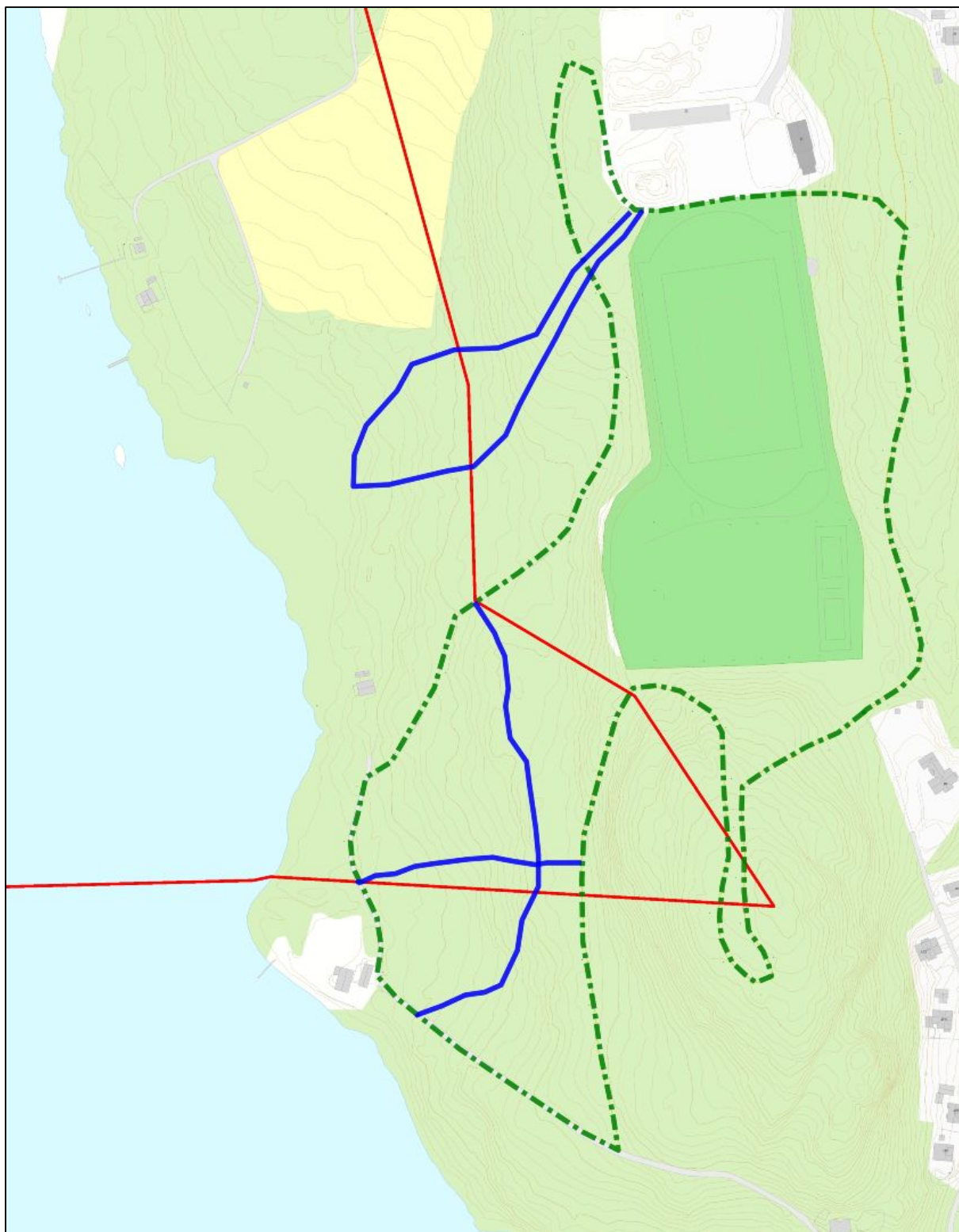
Forskrift om fisketider for fiske etter anadrome laksefisk i vassdrag

Forskrift om fiske og fredningssoner i vassdrag med anadrome laksefisk, Vestfold

Vedlikehold og merking av stier

Forskriften nevner at man kan «anlegge kyststi i henhold til godkjent forvaltningsplan» (punkt 1.2 c)). Per i dag eksisterer ikke planer for ytterligere kyststi innenfor landskapsvernområdet, men det kan bli aktuelt i løpet av planperioden

Landskapsvernet er ikke til hinder for normalt vedlikehold av merkede stier, skilt og bruer i sone A (punkt 1.2 d)). Dette innebærer beskjæring og slått av buskas som hindrer fremkommelighet og fjerning av trær som har falt over stiene, samt utbygging av skilt og reparasjoner av bruer og klopper. Nye traseer, omlegging eller bruer mv. er likevel søknadspliktig i hele landskapsvernområdet.

Figur 23. Sykkeltreaser som i dag brukes i organisert virksomhet. Grønn stiplet linje er lysløype. Blå heltrukket linje er eksisterende stier som også brukes til sykkelaktivitet. Rød linje er verneområdegrense. Bare løyper som berører verneområdet er inntegnet.

4.7 Oppsyn og administrasjon

Forvaltningsmyndighet

Fylkesmannen i Vestfold er forvaltningsmyndighet for Sandebukta landskapsvernområde. Forvaltningsmyndigheten har ansvar for å fremme verneformålet, og å gjøre nødvendige tiltak hvis verneverdier trues. Søknad om dispensasjon fra verneforskriften sendes til Fylkesmannen.

Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for oppsyn i verneområdene. Hovedoppgaven til SNO er å sørge for at vernereglene for området blir fulgt. I tillegg har oppsynet en god og tett dialog med Fylkesmannen og får kopi av dispensasjoner fra verneforskriften.

Statens Naturoppsyn (SNO):

SNO har oppsynsmyndighet i medhold av lov av 21. juni 1996 om statlig naturoppsyn, og avgrenset politimyndighet etter miljølovene; friluftsløven, naturmangfoldloven, motorferdselloven, kulturminneloven, viltloven, lakse- og innlandsfiske-loven og deler av forurensningsloven. I tillegg til kontrolloppgavene etter disse lovene skal oppsynet drive rettleiding og informasjon, skjøtsel, tilrettelegging, registrering og dokumentasjon.

Dersom man mistenker brudd på verneforskriften, eller man oppdager forhold som man mener har innvirkning på verneverdiene, kontakter man SNO avd. Vestfold. Kontaktdata:

Jørn Helge Lindseth	Mob. 901 98 258	E-post jorn.helge.lindseth@miljodir.no
Egil Soglo	Mob. 993 86 503	E-post egil.soglo@miljodir.no

Dispensasjon

1. Dersom du ønsker å foreta deg noe i Sandebukta landskapsvernområde som er i strid med verneforskriften, må du søke om dispensasjon. Søknaden skal sendes til Fylkesmannen i Vestfold, Postboks 2076, 3103 Tønsberg. Søknad kan også sendes på e-post til fmvepost@fylkesmannen.no.
2. Dispensasjonssøknaden bør inneholde følgende informasjon:
  - a. Navn og kontaktinformasjon til søker.
  - b. Navn på verneområde og beskrivelse av hvilken del av verneområdet som vil bli berørt.
  - c. Beskrivelse av tiltaket med kart og tegninger.
  - d. Tidsperiode for gjennomføring av tiltaket.
  - e. Begrunnelse for hvorfor det bør gjøres i verneområdet.

- f. En kort vurdering av hvilke positive og negative konsekvenser tiltaket kan få for verneformålene og naturmangfoldet.
  - g. Er du i tvil, ring Fylkesmannen for å få mer informasjon om hvilke opplysninger som kreves i søknaden.
3. Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes derfor først etter verneforskriften før de eventuelt vurderes etter annet lovverk. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av annet lovverk.
  4. Nærmere retningslinjer for saksbehandling er gitt under «retningslinjer for bruk, kapittel 4.6». Behandlingen skal vurdere tiltakets samlede virkning på verneverdiene og naturens mangfold i samsvar med kravene i Naturmangfoldloven §§ 7-12.
  5. Når forskriftene bruker formuleringer som «kan gi tillatelse til» eller «kan gi dispensasjon til» betyr ikke det at forvaltningsmyndigheten skal gi dispensasjon, men at forvaltningsmyndigheten skal vurdere om en søknad gir grunnlag for å gi dispensasjon. Tiltak som kan utføres utenfor verneområder bør ikke tillates dersom de ikke er tillatt etter verneforskriften.
  6. I henhold til forvaltningsloven skal søknaden behandles i løpet av 1 måned etter at den er mottatt. Hvis det ikke lar seg gjennomføre må forvaltningsmyndigheten sende foreløpig svar til søker.
  7. Ved brudd på vilkår i en tillatelse skal Fylkesmannen vurdere om saken skal behandles på nytt med tanke på om vedtaket skal omgjøres. Ved grovere brudd bør tiltaket gjøres om slik at tillatelsen inndras. Brudd på vilkår kan tillegges vekt ved behandling av nye søknader.
  8. Statens naturoppsyn er ansvarlig for vurdering og anmeldelse ved brudd på vilkår og verneforskrift.
  9. Disse instansene skal ha kopi av alle vedtak: Sande kommune, Statens naturoppsyn, Miljødirektoratet, Forum for natur og friluftsliv i Vestfold og grunneiere. Forum for natur og friluftsliv er et samarbeidsforum mellom natur- og friluftslivsorganisasjonene på fylkesnivå, og de sender videre vedtak til aktuelle interesseorganisasjoner.
  10. Miljødirektoratet er klageinstans for alle saker etter verneforskriften. Organisasjoner som har viktige interesser har rett til å klage. Klage på vedtak sendes Fylkesmannen i Vestfold som vurderer om det framkommer nye saksopplysninger som tilsier at vedtaket kan omgjøres. Dersom vedtaket opprettholdes skal klagen oversendes Miljødirektoratet for endelig behandling og vedtak.

Generelt om dispensasjon

Da naturmangfoldloven ble gjeldende 1. juli 2009 ble de generelle reglene for dispensasjon i forskriftene erstattet av §48 i naturmangfoldloven. Søknader om dispensasjon skal følgelig ikke lenger behandles etter §4 i verneforskriften for Sandebukta landskapsvernområde, men etter naturmangfoldlovens §48. Denne bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

Naturmangfoldloven gjelder side om side med annet lovverk. Tiltak i verneområder må ha tillatelse

både etter naturmangfoldloven og etter det regelverket tiltaket generelt reguleres etter. Ved byggevirkosomhet er det for eksempel nødvendig med tillatelse både etter verneforskriften og plan- og bygningsloven. Søknad om dispensasjon skal behandles av forvaltningsmyndigheten for verneområdet før den eventuelt blir behandlet etter annet regelverk.

Hvis bestemmelsene er motstridende, går normalt verneforskriften foran andre lover eller forskrifter.

Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser om bruk og tiltak i et verneområde enn det som gjelder etter annet lovverk. Det kan imidlertid være unntak fra dette, for eksempel kan plan- og bygningslovens bestemmelser om bygging i strandsonen være strengere enn en verneforskrift som åpner for byggetiltak for bestemte formål.

Revisjon av forvaltningsplanen

Denne forvaltningsplanen skal revideres i løpet av 10 år, det vil si innen 2024. Ved behov kan planen revideres før planperioden utløper.

REFERANSER

Skriftlige kilder:

- Baalsrud, Kjell. 1989. *Eutrofieringssituasjonen i Ytre Oslofjord. Delprosjekt 3.9*. NIVA rapport 385/90.
- Bär, Annette, Sigrun Aune og Thomas H. Carlsen 2011. *Oppfølging av verneområder. Videreføring av utprøving av overvåkningsmetodikk*. Bioforsk Rapport Vol. 6 Nr. 147
- Det Norske Veritas 2005. *Overvåking av eutrofieringstilstanden i Ytre Oslofjord; Samlerapport*. Rapport nr. 2005-0375, rev. 01.
- Direktoratet for naturforvaltning 2007. *Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold*. DN-håndbok 13, 2. utgave 2006 (Oppdatert 2007): 1-258 + vedlegg.
- Direktoratet for naturforvaltning 2011. *Handlingsplan mot mink*. DN-rapport 5-2011.
- Follestad, A. 2012. *Kunnskapsoversikt over effekter av forstyrrelser på fugler: Innspill til forvaltningsplaner for Lista- og Jærstrendene*. NINA rapport 851.
- Forvaltningsplan for grågås*. 2012. Horten, Nøtterøy, Stokke, Tjøme og Tønsberg kommune.
- Fremstad, E. & Moen, A. (red.). *Truete vegetasjonstyper i Norge*. NTNU Vitenskapsmuseet Rapp. Bot. Ser. 2001-4.
- Fremstad, E. 1997. *Vegetasjonstyper i Norge*. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Fylkesmannen i Vestfold 1975. *Utkast til verneforslag for våtmarksområder i Vestfold fylke*. 51 s
- Fylkesmannen i Vestfold 1993. *Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap*. Registrering i Vestfold 1993.
- Fylkesmannen i Vestfold 1994. *Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap. Sammendrag og anbefalinger, Vestfold fylke*.
- Fylkesmannen i Vestfold 1999. *Naturfaglige registreringer i Vestfold, "Oslofjord-verneplanen" 1994-1996*. Rapp. nr 4/1999: 1-173
- Gederaas, L., Toril Loennechen Moen, Sigrun Skjelseth, Line-Kristin Larsen. (red.) 2012. *Norsk svarteliste 2007 – Fremmede arter i Norge –med norsk svarteliste 2012*. Artsdatabanken.
- Graven, F. R. og Heimstad, R. *Kartlegging av biologisk mangfold i Sandelva*. SWECO 2011.
- Jensen, T. 1994. *Verneverdier i Sandebukta*. Oppdragsrapport for Verneplan Oslofjorden.
- Kommunal plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv (2013-2016)*, Sande kommune.
- Kommuneplan 2014 – 2026. Arealdel. Planbeskrivelse*. Bestemmelser og retningslinjer. Høringsforslag 7. mai 2014. Sande kommune.

- Korsmo, H. & Svalastog, D. 1995. *Inventering av verneverdig barskog i Vestfold*. NINA Oppdragsmelding 369.
- Kålås, J. A., Å. Viken, S. Henriksen, S. Skjelseth, (red) 2010. *Norsk rødliste for arter 2010*. Artsdatabanken, Norge.
- Lingaard, A., S. Henriksen. (red.) 2011. *Norsk rødliste for naturtyper 2011*. Artsdatabanken, Trondheim. Artsdatabanken.
- Lundberg, A.& Rydgren, K. 1994. *Havstrand på Sørøstlandet. Regionale trekk og botaniske verdier*. NINA Forskningsrapport 47.
- Magnusson, J. 2012.. *Vurdering av overføring av avløpsvann fra Sande kommunes renseanlegg (Lersbryggen) til Holmestrands kommunes renseanlegg*. Notat. NIVA 16.1.2012
- Miljødirektoratet 2013. *Besøksforvaltning i norske nasjonalparker. Brev 2013/1078*.
- Moen, A. 1998. *Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon*. Statens kartverk.
- Puschmann, O. 2005. *Nasjonalt referansesystem for landskap - Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner*. NIJOS rapport 10/05: 204 s
- Sandaas, K og Enerud, J.2010. *Undersøkelse av elvemusling Margaritifera margaritifera i Vesleelva, Sande kommune Vestfold fylke*.
- Vann-region Vest-Viken. 2014. *Breiangen vest vannområde. Lokal tiltaksanalyse. Versjons nr. 28.02.2014*.

Muntlige kilder:

- Aasnæs, Hans, grunneier (11.09.14)
- Borgen, Tom Arne, drift- og eiendom Sande kommune (22.09.14)
- Elnan, Bjørn, skogbrukssjef Sande kommune (11.09.14)
- Gjessing, Erling, grunneier (30.09.14)
- Gran, Ola, tidligere kultur- og friluftskonsulent Sande kommune (18.09.14)
- Iversen, Jon Anders, styreleder Sande sportsklubb (13.11.14)
- Johannessen, Kjetil , hobby ornitolog (24.09.14)
- Lindseth, Jørn Helge, Statens Naturoppsyn, Vestfold (17.09.14)
- Løvaas, Andreas, lokal jakt- og fiske ildsjel Sande (18.09.14)
- Olsen, Jon Endre Røed, kultursjef Sande kommune (18.08.14)
- Rinde, Eli, forsker Norsk Institutt for vannforskning (17.12.14)
- Winge, Tone, grunneier (25.09.14)
- Winsnes, Elisabeth, grunneier (29.09.14)

Nettkilder:

- Artsdatabanken. 2014.Tjenesten fremmede arter:
<http://databank.artsdatabanken.no/FremmedArt2012> (aug-2014)

Artsdatabanken. 2014. Tjenesten Artskart: [http://databank.artsdatabanken.no/Artskart\(aug-2014\)](http://databank.artsdatabanken.no/Artskart(aug-2014))
NOF i prosjektet "Ekstensiv overvåking av hekkefugl (TOV-E)" www.birdlife.no (juni-2014)
Bonesrønning, Øyvind. Fagsystem for forvaltning av verneområder – bevaringsmål.
<http://dnweb14.dirnat.no/multimedia/54591/Bonesronning-bevaringsmal.pdf> (mai 2014)
Bär, Annette 200. Bevaringsmål. En ny satsing for forvaltning av verneområder
http://www.bioforsk.no/ikbViewer/Content/48272/bevaringsmaal_verneomraader_Anette_Baer.ppt
%20%5BKompatibilitetsmo.pdf (mai-2014).
Database for artsfunn: www.artsobservasjoner.no (aug-2014)
Gårdskart: <http://gardskart.skogoglandskap.no/> (oktober 2014)
Informasjon om forvaltning. www.miljodirektoratet.no (mai til oktober 2014)
Kartfesta informasjon om utvalgte natur- og friluftslivsområder. www.naturbase.no (sept-2014)
Miljødirektoratet 2010 (endret 2013). Bløtbunnsområder i strandsonen.
<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Miljoovervakning/Kartlegging-av-natur/Kartlegging-av-naturtyper/Marine-naturtyper/Oversikt-marine-naturtyper/Blotbunnsomrader-i-strandsonen/> (mai-2014)
Naturmangfoldloven. Lov av 2009, <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100> (mai-2014)
Naustvoll, Lars-Johan og Jan Aure, 2010. Eutrofiering i kystvann og fjorder på Skagerrakkysten.
https://www.imr.no/filarkiv/2010/04/eutrofiering_i_kystvann_og_fjorder_pa_skagerrakkysten_kyst_.pdf/nb-no (sept-2014)
Rødlistesøk: <http://artsportalen.artsdatabanken.no> (aug-2014)

VEDLEGG

1. Vedlegg: Forskriften

Forskrift om Verneplan for Oslofjorden - delplan Vestfold, vedlegg 1, vern av Sandebukta landskapsvernområde, Sande kommune, Vestfold.

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. 30. juni 2006 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5 og § 6, jf. § 21, § 22 og § 23. I tillegg er fuglelivet i sone B fredet særskilt etter samme lovs § 14. Fremmet av Miljøverndepartementet. Endret ved forskrifter 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013), 27 juni 2014 nr. 1052.

§ 1. Avgrensning

Landskapsvernområdet berører følgende gnr./bnr. i Sande kommune: 3/4, 4/8, 5/1, 6/1, 7/1, 7/3, 7/5, 7/6, 121/1, 121/3, 121/26, 121/36, 121/42, 9313/1.

Det samlede arealet er på 2089 daa, hvorav 784 daa er sjøareal.

Grensene for landskapsvernområdet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1:10 000, datert Miljødirektoratet 2014. De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Sande kommune, hos Fylkesmannen i Vestfold, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

0 Endret ved forskrift 27 juni 2014 nr. 1052.

§ 2. Formål

Formålet med landskapsvernområdet er å ta vare på et egenartet og vakkert natur- og kulturlandskap med det biologiske mangfold som preger landskapet. I Sandeelvas ytre del (sone A) er et delmål å bevare landskapet med tilhørende elveslette, gårdsbrukene med tilhørende innmark, hagemark og skogstykker. I indre delen av Sandebukta (sone B) er et delmål å bevare våtmarksvegetasjonen og dens funksjon som trekk og overvintringslokalitet for det rike fuglelivet.

§ 3. Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1 Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på

landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens § 3 nr. 1.2 og nr. 1.3, er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring og ombygging av bygninger eller anlegg, andre varige eller midlertidige innretninger, etablering av oppdrettsanlegg, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, opplag av båter, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak kan endre landskapet art eller karakter vesentlig.

1.2 Bestemmelsene i § 3 nr. 1.1 er ikke til hinder for:

- a) vedlikehold av bygninger og innretninger
- b) ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger knyttet til landbruk som ikke er i strid med verneformålet
- c) å anlegge kyststi i henhold til godkjent forvaltningsplan etter § 5
- d) vedlikehold av merkede stier, skilt, bruer og løyper i henhold til forvaltningsplan etter § 5
- e) drift og vedlikehold av landbruksarealer i sone A. Retningslinjer for drift fastsettes i forvaltningsplan etter § 5
- f) nødvendig gjerding i sone A i tilknytning til husdyrbeite
- g) vedlikehold av eksisterende veier i sone A. Retningslinjer for vedlikeholdet fastsettes i forvaltningsplan etter § 5
- h) drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. Bruk av motorisert transport krever særskilt tillatelse jf. § 3, nr. 5.3 b
- i) nødvendig istandsetting ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten
- j) oppgradering/fornyning av kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet
- k) drift og vedlikehold av jordbruksdrenering, herunder pumpeanlegg, kanaler og oppbygde voller mot sjøen
- l) opplag av båter for grunneiere og rettighetshavere i et omfang som på vernetidspunktet.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a) ombygging og utvidelse av eksisterende bygninger
- b) gjenoppføring av bygninger som er gått tapt ved brann eller naturskade
- c) oppføring av nye bygninger som er nødvendige til landbruk i sone A
- d) riving av bygninger som preger landskapets art og karakter
- e) bygging av bruer og klopper
- f) vedlikeholdsmudring av Sandeelvas løp og småbåtløpet videre ut til dypt vann i Sandebukta
- g) tilrettelegging for vinterveger eller barmarkstransport av tømmer i sone A
- h) Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under punkt 1.2 bokstav j.

2. Plantelivet

2.1 Det naturlige plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye

plantearter utenom opparbeidet hage er forbudt, men skal likevel ikke være til hinder for at det i sone A kan dyrkes nye plantearter som er godkjent til bruk av landbruksmyndighetene.

- 2.2 Bestemmelsene i § 3 nr. 2.1 er ikke til hinder for sanking av bær og matsopp.
- 2.3 Beiting er tillatt. Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter i hele eller deler av landskapsvernområdet
- 2.4 I sone B kan hogst av ved til eget bruk skje etter retningslinjer i forvaltningsplan etter § 5.
- 2.5 I sone A kan skogsdrift og uttak av ved skje i samsvar med plan som er godkjent av forvaltningsmyndigheten. En plan skal normalt bygge på følgende retningslinjer;
  - a) lukkede hogstformer bør benyttes
  - b) skogområder som vesentlig preger landskapsbildet skal bevares. Det skal i den forbindelse legges spesiell vekt på at skråningen ned mot østsida av Sandebukta og Sandeelva framstår som sammenhengende skogkledd utenom de oppdyrkete områdene
  - c) edellauvskog og soner med fuktskog langs strendene skal ikke hogges
  - d) etablering av ny skog skal fortrinnsvis skje ved naturlig foryngelse, men ved behov kan suppleringsplanting benyttes.

3. *Dyrelivet*

- 3.1 Nye dyrearter må ikke innføres i sone B.
- 3.2 I sone A er jakt, fangst, fiske og havbeite tillatt. Fôring, medisiner og etablering av tekniske innretninger som ikke er synlige på sjøoverflaten, i forbindelse med havbeitenæring, er tillatt.
- 3.3 I sone B er fuglelivet, herunder reir og egg, fredet mot skade, ødeleggelse og forstyrrelse. All jakt og fangst og bruk av skytevåpen forbudt. Hunder skal holdes i bånd. Fiske og havbeite etter gjeldende lovverk er likevel tillatt.

4. *Ferdsel*

- 4.1 All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon dyreliv og kulturminner. I sone B er bruk av seilbrett og lignende forbudt.
- 4.2 Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for organisert turvirksomhet som ikke er til skade for naturmiljøet.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen.

- 4.3 Sykling og bruk av hest utenom i landbruksammenheng er bare tillatt på veier eller traseer som er fastlagt gjennom godkjent forvaltningsplan etter § 5.
- 4.4 Innenfor nærmere avgrensa deler av landskapsvernområdet kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.
- 4.5 Bestemmelsene i § 3 nr. 4 gjelder ikke nødvendig ferdsel i forbindelse med gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulans-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten.

5. *Motorferdsel*

- 5.1 Motorferdsel er forbudt på land og i vann, herunder start og landing med luftfartøy. I sone B er det forbud mot lavflyging, dvs. under 300 meter.
- 5.2 Forbudet i § 3 nr. 5.1 gjelder ikke:
  - a) motorferdsel ved militær operativ virksomhet og tiltak i ambulans-, politi-,

- brannvern-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten
- b) motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av landbruksarealer
  - c) bruk av motorbåt til og fra faste båt plasser i Sandeelva og i Sandebukta og i forbindelse med fiske i sjøen
  - d) motorferdsel i forbindelse med yrkesfiske i sjøen
  - e) motorferdsel i forbindelse med skogsdrift som er godkjent etter § 3 nr. 2.4 og 2.5
  - f) motorferdsel på veger fram til eksisterende bebyggelse og brygger/båt plasser
  - g) motorferdsel i forbindelse med nødvendig gjerding iht § 3, 1.2 f) og i forbindelse med dyr på beite iht § 3, 2.3
  - h) Bruk av beltegående elgtrekk til transport av felt storvilt.
- 5.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:
- a) øvelseskjøring til formål som nevnt i 5.2 bokstav a
  - b) nødvendig kjøring for tiltak etter § 3 nr. 1.2 bokstav c, h og j
  - c) motorferdsel i forbindelse med transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på bygninger, brygger og lignende.

6. Forurensing

6.1 Forurensning og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet.

6.2 Unødvendig støy er forbudt.

0 Endret ved forskrift 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013).

§ 4. Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredningen krever det, for vitenskapelige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

§ 5. Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv.

§ 6. Forvaltningsmyndighet

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet for landskapsvernområdet.

0 Endret ved forskrifter 15 mars 2013 nr. 284 (i kraft 1 juli 2013), 27 juni 2014 nr. 1052.

§ 7. Rådgivende utvalg

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 8. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

2. Vedlegg: Rødlisterarter

Tabell 1. Rødlistede fuglearter observert i Sandebukta etter rødlisterstatus fra 1970 til 2014. Trekkende (t), hekkende (h), næringsøkende (n) rastende (r). Kilde: Artsobservasjoner.no

Art	Status	Antall*	Kommentar
Åkerrikse	CR	0-1 (t)	Siste funn i 2007
Lomvi	CR	0-10 (t)	0 - 10 indiv. observert 2011 og 2012 på høsten og noen enkeltobs. tidligere
Hauksanger	CR	0	1 stk. obs. i 2001
Hortulan	CR	0	Sist obs. i 1988
Knekkand	EN	0	1 individ registrert siste gang 30.03.2002
Svarthalespove	EN	0-1 (t)	Sporadisk, men 1 individ observert 2013 og 2014
Krykkje	EN	0-1 (t)	Os. jevnlig i 2000, 6 indiv. i 2010 og 1 individ i 2013
Sædgås	VU	0-6 (t)	6 rastende indiv. registrert siste gang i 14.04.2012
Bergand	VU	0-4 (t)	
Vepsevåk	VU	0	2 overflyvende indiv. registrert siste gang i 2008
Sivhauk	VU	0	1 individ registrert siste gang i 15.09.2002
Myrhauk	VU	0	1 individ registrert siste gang i 28.06.2007
Lerkefalk	VU	0-1 (t)	1 næringsøkende individ registrert siste tre år
Vannrikse	VU	0	Registrert siste gang i 2002
Brushane	VU	0-5 (t)	Næringsøkende individ observert regelmessig siste årene
Makrellterne	VU	0-30	Obs. gjennom hele sommeren 2013 (mai til august). Enkelte observasjoner merket som næringsøkende.
Alke	VU	0-1 (t)	Os. høsten sporadisk fra 1996 til 2012
Lunde	VU	0	1 stk. i 2000
Tyrkerdue	VU	0	Sist obs. i 2001
Nattravn	VU	0	Sist obs. i 2003
Sanglerke	VU	0-4 (h?)	Hekking? Observeres jevnt siden 1994, mest på våren, også høst
Svartrødstjert	VU	0	1 stk. obs. i 2000
Gresshoppesanger	VU	0	1 stk. obs i 2003
Rosenfink	VU	0	Siste obs. i 2001
Snadderand	NT	0-2 (t)	Sporadisk. Siste obs. 1 indiv. 2013
Stjertand	NT	0-4 (t)	Store funn i 2001 (67 indiv. obs). Sporadisk 0-5 indiv. senere år.
Skjeand	NT	0-3 (t)	Sist obs. i 2013
Svartand	NT	0-30 (t)	Stor variasjon i antall. Sporadisk.
Sjørørre	NT	0-4 (t)	Stort antall rundt 2000 (26 indiv. obs.), færre siste tre år
Vaktel	NT	0-1 (t)	Kun obs. 4 ganger, sist i 2012
Storlom	NT	0	Sist obs. i 2001
Dvergdykker	NT	0	Sist obs. i 2001
Toppdykker	NT	0-30	Jevnlig obs.
Hønsehauk	NT	0-3 (n)	
Fiskeørn	NT	0-3 (n)	Toppår i 2001 med totalt 62 indiv. obs.

Jaktfalk	NT	0	1 obs. i 1999 og 2001
Dverglo	NT	0-2(?)	Vanlig i årene rundt 2000, tilbake i 2012 (1) og 2013 (1)
Vipe	NT	0-30 (t)	Opptil 470 obs. indiv. i 2000
Storspove	NT	0-20 (t)	
Strandsnipe	NT	0-10 (t)	
Tyvjo	NT	0	Sist obs. i 2007
Fiskemåke	NT	0-300 (n)	
Tårnseiler	NT	0-30 (t)	
Nattergal	NT	0-3 (h?)	Ofta obs. ved sang/spill
Svartstrupe	NT	0	Obs. en gang i 2003
Skjeggmeis	NT	0	Sist obs. i 2001
Tornskate	NT	0-1 (h?)	Obs. i 1999 - 2001. Gjenfunnet 1 unge i 2013
Varsler	NT	0-1 (t)	Obs. enkeltindv. i 1997 - 2001. Deretter gjenfunnet 1 indiv. i 2011
Stær	NT	0-50 (t)	
Tornirisk	NT	0-5 (t)	
Bergirisk	NT	0-1 (t)	Obs. mye i årene 1999 – 2001 med opptil 50 indiv. om gangen

*Antatt gjennomsnittlig antall i en sesong.

Informasjonen over er basert på registreringer for lokalitet «Sandebukta» i artsobservasjoner.no. Den defineres slik:

LOKALITETSINFORMASJON

Overordnet lok.:

Nord-kordinat: 6612687

Øst-kordinat: 231284

Utstrekning: 750 m

Orginalt koord: UTM sone 33 N:6612687
E:231284

Lengdegrad: 10,241883

Breddegrad: 59,565812

Landsdel: Østlandet

Fylke: Vestfold

Kommune: Sande

Rapporteringsomr.: Vestfold

Landskapsregion: Uspesifisert

Havområde: Uspesifisert

[Se alle \(ca 14693\) observasjoner knyttet til lokaliteten](#)

3. Vedlegg: Naturtyper

Tabell 2. Oversikt over registrerte naturtypelokaliteter i Sandebukta landskapsvernområde basert på naturbase.no

Nr.	Lokalitet	Naturtype	Hovedutforming	Verdi
BN00018619	Sandebukta	Strandeng og strandsump	Strandeng som hevdes med beite	B*
BN00061164	Sandebukta	Bløtbunnsområder i strandsonen		A
BN00018618	Åsnes	Hagemark	Askehage	B
BN00018604	Bremsa, Sandebukta-Fostvedt	Rik edelløvskog	Or-askeskog	A
BN00018571	Sandevassdraget	Viktig bekkedrag	Viktig gytebekk	A
BN00018652	Sandebukta øst	Strandeng og strandsump	Stort strandengkompleks	B*
Ny**	Sandebukta sørøst	Rik sumpskog	Svartor-strandskog	B

*endret verdi på grunnlag av feltbefaring av Miljøfaglig utredning i 2009.

**funnet under feltbefaring av Miljøfaglig utredning i 2009.

4. Vedlegg: Bevaringsmål

Tilstandsvariabel A: Areal som mål på tilstand.

Overvåkingsmetode A: Måle areal på flybilde. Følge linje for innmarksbeite i gårdskart. I 2014 er det tatt høyde for bygging av nytt hus i 2015 godkjent av Fylkesmannen etter detaljerte plantegninger. Dette arealet er derfor fratrukket hagemarksarealet.

Kilde: Gårdskart: <http://gardskart.skogoglandskap.no/> 0713 – 7/1

Tilstandsklasser A: God tilstand= 24 daa, middels tilstand= 15 daa, dårlig tilstand= Under 15 daa

Tilstand i 2014 A: 24 daa. God tilstand

Kartgrunnlag 2014: Flyfoto Sande Svelvik 2010.

Overvåkingshyppighet A: Hver gang det kommer nytt flybilde (minimum hvert 5. år)

Tilstandsvariabel B: Fotografi hagemark som mål på tilstand.

Overvåkingsmetode B: Telle oppslag av busker i bildet. Busker defineres som halv høyde av askene/styvingstrærnes stammer i bildet.

Tilstandsklasser B: God tilstand= 0-4, Middels tilstand=5-15, Dårlig tilstand=>15

Tilstand i 2014 B: Antall busker=1. God tilstand

Overvåkingshyppighet B: Hvert 5. år.

Figur 24. Foto tatt ved gjerdet øverst i hagemarka. De røde strekene antyder omtrentlig høyde på buskoppslag.

Fototeknisk informasjon:

Kamera: Nikon D7000

Brennvidde i 35 mm: 27 mm

Blenderåpning: f/10.0

Lukkertid: 1/400

ISO: 200

Høyde: 1,70m

WGS 84: Latitude: 59,34.3266N, Longitude: 10,13.8328E

5. Vedlegg: Tiltaksliste

Tabell 3. Tiltaksliste for Sandebukta landskapsvernområde

Tiltak	Prioritet	Når	Ansvarlig	Kostnad (inkl. mva)	Finansiering	Merknad
Kartlegging utvidelser og nyanlegg av brygger i vest	Høy	2015	FM	Dekkes av FM	Internt	Sende brev til Sande kommune med oppfølging
Tiltak mot fremmedarter	Høy	2015 -2020	FM/SNO	10 000	Bestillingsdialog	Fjerne Rosa rugosa
Forvaltningsplan grågåsa	Høy	2015 - 2020	FM initierer	100 000	Bestillingsdialog	FM initierer samarbeid mellom kommuner, grunneierlag og Jeger- og Fiskeforeninger.
Informasjonsskilt verneområde	Høy	2015	FM	Dekkes av FM	Finansiert 2014	2-3 skilt parkering kyststi Kverntangen, idrettsplassen og evt. fugletårn.
Lage informasjon på nettet	Høy	2015	FM	10 000	Bestillingsdialog	Gi info om verneområdet, forvaltningsplan og andre kunnskapskilder på internett.
Bedret skilting munningsfredning	Høy	2015	FM	15 000	Bestillingsdialog	Tidspunkt fastsettes så fort forskriften er revidert
Etablere fugletårn i øst	Høy	2015 -2020	FM initierer	250 000	Bestillingsdialog	Samarbeidsprosjekt FM og ornitologisk forening, evt. Sande kommune i dialog med grunneier
Bedret skilting til båttrafikk inn og ut elva	Middels	2015-2025	FM	15 000	Bestillingsdialog	Samarbeidsprosjekt FM og Sande kommune i dialog med grunneiere
Informasjon til innbyggere	Middels	2015 - 2025	FM	25 000	Bestillingsdialog	Samarbeidsprosjekt FM og Sande kommune. Samkjørt informasjon med informasjonsskilt.
Kartlegging antall båtplasser langs Sandeelva	Middels	2015	FM	Dekkes av FM	Internt	Sende brev til Sande kommune med oppfølging
Skjøtsel i skogområder i sørøst	Middels	2015 - 2025	FM og Sande kommune	50 000	Bestillingsdialog og Regionalt	Fjerne syke og vindutsatte trær i forbindelse med turstier

Vedtatt plan - Forvaltningsplan for Sandebukta landskapsvernområde - Vedlegg

						miljøprogram
Beite på strandeng øst for elva	Middels	2015 - 2025	FM og grunneier	*	Bestillingsdialog	Søke i SMIL og Reg. miljøprogram, se kapittel 4.5.
Skilting elv-sjø i vest	Middels	2015-2020	FM	15 000	Bestillingsdialog	
Rydding av søppel langs sjøen	Middels	2015	FM og SNO	10 000	Bestillingsdialog	Årlig rydding
Merking høyspentlinjer	Lav	2015-2025	FM og Skagerak nett	15 000	Bestillingsdialog	Dialog Skagerak nett
Grave ned høyspentlinjer	Lav	2015 - 2025	FM og Skagerak nett	*	*	Dialog Skagerak nett

*Kostnad avklares i tiltaksplan som utarbeides før tiltak igangsettes.

Med bestillingsdialog menes den årlige bestillingen om midler og tiltak fra Fylkesmannen til Statens naturoppsyn.

For øvrig henvises alle tiltak i vannforekomster til Vann-region Vest-Viken. 2014. Breiangen vest vannområde. Lokal tiltaksanalyse. Versjons nr. 28.02.2014.

6. Vedlegg: Bildemateriale

Figur 25. Områdene nord for fjøset på Aasnæs gjøres nå om til utmarksbeite for kyr.

Figur 26. Det nye fjøset for ammekyr er lagt inn i terrenget for å ikke bryte landskapsformene.

Figur 27. Aasnæs hadde tre husmannsplasser. I dag er bare Søndre Øra igjen, men den er til gjengjeld restaurert.

Figur 28. Man ser et klart skille mellom områder ved sjøen som er beitet og de som ikke er det. Her er det kun kyr som har beitet (ingen manuell beskjæring) over en periode på cirka 7-8 år. Aasnæs sørvest.

Figur 29. Bildet er tatt mellom ved det siste området på Aasnæs som har blitt dyrket opp. Her har eier valgt å beholde en korridor av trær mellom jordene, slik at dyrene kan bevege seg i skjul mellom ulike områder innenfor eiendommen. Et viktig poeng med korridoren var også å bevare profilen på åsen.

Med ett unntak (grågåsbildet side 11) har alle bildene i denne planen GPS-posisjon, for eventuell senere gjenfotografering. Den ligger i EXIF-informasjonen tilknyttet hvert bilde.

7. Vedlegg: Sammenfatning av høringsuttalelser

Varsel og kunngjøring

Forslaget til forvaltningsplan for Sandebukta landskapsvernområde ble sendt på høring 11. november 2014 til grunneiere, offentlige instanser og interesseorganisasjoner. Høringsinstansene ble invitert til å komme med innspill til planarbeidet innen 12. desember 2014. Sande kommune fikk forlenget høringsfrist til 18. desember slik at planen kunne vedtas i formannskapet. Ved høringsfristens utløp var det innkommet 5 uttalelser.

Uttalelser til høringsforslaget

Erling Gjessing

Grunneier Erling Gjessing kommenterer at bryggen han har ved sin eiendom har lange historiske tradisjoner helt tilbake til 1668, og at man langt tilbake i tid har hatt tre båtplasser tilknyttet gården. Gjessing ønsker ikke å avstå verdifull matjord til etablering av et fugletårn med parkeringsplasser på hans eiendom.

Fylkesmannens kommentar

Sandebukta landskapsvernområde har en indre sone B hvor fuglelivet ikke skal forstyrres. Av hensyn til fuglelivet er det viktig at aktiviteten ikke eskalerer. Da området ble fredet i 2006 ble det ikke kartlagt antall brygger/båtplasser i området. Av nyere flybilder kan det se ut til at størrelse og antall brygger på vestsiden har tiltatt siden vernetidspunktet, uten at man hadde mulighet til å sjekke dette nærmere i denne planen. Fylkesmannen ønsker derfor som et tiltak å kartlegge dette nærmere i dialog med Sande kommune. I den grad det er etablert flere brygger i verneområdet, krever disse dispensasjon fra Fylkesmannen. Har de ikke det, må søknad fremmes. Eventuelle tiltak vil derfor rettes mot ulovlig oppførte/utvidede brygger, slik at disse bringes til behandling. Kapittel 4.4 om «kartlegging av brygger og båtplasser» omformuleres noe i endelig plan.

De historiske opplysningene Gjessing kommer med i sin uttalelse anses nyttige for forvaltningsplanen og er tatt med i beskrivelsen i punkt 2.2 Brukshistorie.

Forslaget til fugletårn er et ønske som har fremkommet i fuglemiljøet. Antakelig er dette det beste stedet for etablering av fugletårn, da det har lett tilgjengelighet og gir en god oversikt over området. Fylkesmannen ser imidlertid problemet med at verdifull matjord kan gå tapt dersom et slikt tårn etableres. Samtidig er man avhengig av grunneiers velvilje. Innspillet fra Gjessing tas derfor til etterretning, og dette forslaget fjernes fra den endelige planen.

Lars Glomstad Berg

Grunneier Lars Glomstad Berg gir en oversikt over den historiske etableringen og utviklingen av bryggen på Garnbakken i sin uttalelse. Berg skriver videre at han er overrasket over ønsket om å hindre all bruk av området med begrunnelse i at det er forstyrrende for fuglelivet. Berg kommenterer også at man ønsker sivet fjernet, da mange fuglearter søker ly i sivkanten. Berg etterlyser videre

bedre informasjon til brukere av området, da de fleste som ikke har tilknytning til en av grunneierne, sjelden vet at dette er et landskapsvernområde. Videre mener Berg det er et lite hensiktsmessig forslag å flytte bryggene ut av området, da cirka 10 båteiere da må bruke bil for å benytte båten sin. Berg etterlyser også hvem som må ta kostnaden med å etablere nye båt plasser.

Fylkesmannens kommentar:

Fylkesmannen finner historiske opplysninger som Berg kommer med i forbindelse med bruken av Garnbakken interessante for planen og legger inn noe av dette i kapittelet 2.2. Brukshistorie. Fylkesmannen viser til forrige kommentar med hensyn på kartlegging av brygger/båt plasser. Etablering av et felles anlegg for båt plasser lenger ut er et ønske fra forvaltningsmyndigheten for å begrense forstyrrelsen av fuglene. Det er opp til Sande kommune å ta initiativ til dette, og vil i så fall foregå med en normal saksgang i kommunen og i dialog med innbyggerne.

Takrørskogen ønskes bevart i store deler av bukta som ly for mindre fuglearter. Fylkesmannen er likevel av den oppfatning at en gjenåpning av takrørbeltet i et begrenset område øst for utløpet av Sandeelva bare vil gjøre området mer attraktivt for større fuglearter som vadere og ender. Forslaget til tiltaket beholdes.

Fylkesmannen synes Bergs innspill om bedret informasjon blant brukerne er verdifullt, og setter dette opp som et informasjonstiltak. Ett forslag er at man sender ut en enkel folder til alle husstander som naturlig sokner til landskapsvernområdet.

Tone Winge

Grunneier Tone Winge etterlyser bedre skilting for å fremme overholdelse av regelen om lav fart og varsom ferdsel med hensyn på båttrafikken inn og ut av området. Winge synes en kartlegging av båt plasser kan være hensiktsmessig men det må komme tydelig frem i forvaltningsplanen at det er forskjell på etablering av nye brygger og opprettholdelse av det antallet som eksisterte på vernetidspunktet. Winge mener at en etablering av fugletårn på vestsiden av bukta ikke skal skje på bekostning av matjord. Videre er hun positiv som grunneier til etablering av et fugletårn på østsida av bukta på egen eiendom, dersom man benytter etablert parkering ved idrettsanlegg og turstinettet derfra. Winge presiserer at skilting med informasjon om ferdselsregler er viktig, og understreker at det ikke er ønskelig med økt trafikk gjennom deres gårdstun i forbindelse med kyststien. Winge mener man bør oppfordre folk til å holde hunden i bånd også i sone A, og inkludere sesongreglene for hund i bånd på skilt. Winge skriver at hun vurderer om de ønsker å fortsette med å ha kyststien gjennom eget gårdstun. Winge mener at padling og roing i et begrenset omfang, for eksempel tilknyttet eksisterende båt plasser, bør være tillatt. Winge foreslår å skille vannsportsaktiviteter som seilbrett, kiting, vannskikjøring fra roligere former som padling og roing, og at sistnevnte kun skal foregå i et begrenset omfang, slik at store grupper og organisert aktivitet utelukkes.

Fylkesmannens kommentar

Fylkesmannen har ikke ansvar for utøvelse av fartsbegrensning i sjøen, men synes Winges forslag om bedret skilting med hensyn til fuglelivet er et godt innspill. Som et tiltak foreslås å sette opp skilt ved

utløpet av Sandeelva som informerer om at man holder lav fart i området av hensyn til fuglelivet.

Kartlegging av båtplasser/brygger er omtalt tidligere. Fylkesmannen ønsker å kartlegge også båtplasser oppover Sandeelva, slik at man har en mulighet til å se om trafikken ut og inn av verneområdet øker i fremtiden.

Forslagene om fugletårn er kommentert tidligere.

Det er Sande kommune som har ansvaret for kyststien som går gjennom tunet hos Winge.

Fylkesmannen vil få frem båndtvangen i sone B på informasjonsskiltene som skal settes opp i 2015, og vil vurdere å ta med de ordinære båndtvangsreglene som gjelder i sone A. Fylkesmannen kan oppfordre til å holde hunden i bånd også i sone A hele året, men har ikke hjemmel for å forby dette på det nåværende tidspunkt. Imidlertid viser forskning at fugler er svært vare for hunder, selv om de holdes i bånd (Follestad. A. 2012). Verneforskriftens kap. 4.4. åpner imidlertid for at Miljødirektoratet kan forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet i nærmere avgrensa deler av landskapsvernområdet. Dersom løse hunder i sone B gjentatte ganger rapporteres til forvaltningsmyndigheten kan båndtvang også i sone A bli tatt opp til vurdering.

I sone B er fuglelivet fredet mot forstyrrelse (forskriftens kap. 3.3). Arne Follestad's «Kunnskapsoversikt over effekter av forstyrrelser på fugler: Innspill til forvaltningsplaner for Lista- og Jærstrendene» fra 2012 gir god oversikt over hvordan ulike aktiviteter kan forstyrre fugl. Forstyrrelse omfatter all aktivitet som stresser fuglene eller på annen måte endrer deres naturlige adferd, særlig er dette viktig i trekk-, myte- og hekketid. Reaksjonene er svært ulike fra art til art og de er avhengige av fuglenes situasjon. Enkelte sårbare arter flykter ved forstyrrelse på 500 til 1000 meters avstand. Arter som anses som mest følsomme for forstyrrelser, er skarver, lommer, svaner, gjess, ender, rovfugler, vadere, måker og terner. De fleste av disse gruppene er sterkt representert innenfor sone B i Sandebukta. Hos fugl som «trykker» på reir øker puls og dermed energiforbruket selv om folk kan komme tett innpå uten at fuglen flyr opp. Forstyrrelser virker utvilsomt også på bestandsnivå når arter fortrenses fra områder med god mattilgang.

I over nevnte rapport står dette om vannsportaktiviteter: «Fugler som holder til på grunt vann, som ender, terner, vadere og hegrer, kan påvirkes av både vindsurfere, brettseilere og grungående farkoster som kano og kajakk (Norman & Saunders 1969, Kaiser & Fritzell 1984, Koepff & Dietrich 1986, Burger 1998, Madsen 1998a)». I samme kunnskapsoversikt er det dokumentert at i «grunne viker kan kanoer og vindsurfere forstyrre større antall vadere enn store båter gjør, og opp til en avstand på 500 meter». Videre står det at «kitere oppgis å kunne forstyrre fugler i strandnære miljøer på opp til 1000 m (L. Karlsson pers. komm. I Helldin 2004)».

I Sandebukta har flere muntlige referanser bekreftet at fuglene ikke reagerer nevneverdig på båter som går med sakte fart i leia fra båtplasser i Sandeelva og ut i åpen sjø. Dette kan skyldes tilvenning og/eller at fuglene generelt ikke oppfatter fartøyet som en fare. Seilbrett, kite-brett, kajaker, kanoer og robåter stikker ikke på langt nær så dypt som motorbåter. Disse farkostene har følgelig muligheten til å komme mye nærmere fuglene som bruker mudderflatene, enn motorbåtene, og derved forstyrre i større grad.

Samtidig ser Fylkesmannen at det kan virke paradoksalt at forskriftens punkt 5.2c åpner for bruk av motorbåt til og fra faste båt plasser i Sandeelva og Sandebukta og i forbindelse med fiske i sjøen, mens tradisjonelt stillere aktiviteter som padling og roing ikke skal forekomme. Fylkesmannen har heller ikke signaler per i dag om at denne typen friluftaktiviteter er sterkt forekommende i området og at det utgjør en forstyrrelse for fuglelivet. Når det gjelder kiting, vannskikjøring, bruk av vannscooter er dette raske aktiviteter med hurtig kursendring som man vet skremmer fuglene. Fylkesmannen vil derfor endre ordlyden slik at «seilbrett o.l.» innbefatter kun vindsurfing, kiting, vannskikjøring, bruk av vannscooter og lignende vannsport. Roing og padling i dagens omfang er tillatt, men dersom det over tid øker og antar mer organiserte former, vil det kunne begrenses med hjemmel i forskriftens kap. 3.3. Det blir tatt inn et eget punkt i klammen for ferdselregler om at all ferdsel i sone B skal foregå på en slik måte at man ikke forstyrrer fuglelivet.

Hans Aasnæs

Grunneier Hans Aasnæs synes generelt at forvaltningsplanen er bra og i tråd med fredningsformålet, men foreslår endringer på en del punkter. Aasnæs påpeker to faktafeil i sammendraget og i kapittelet om brukshistorie. Videre opplyser Aasnæs om at rynkerose var på stranda på eiendommen tidligere, men forsvant da beitedyr ble sluppet på området. Aasnæs kommenterer også bildeteksten i figur 5, som han mener ikke er dekkende nok. Aasnæs forventer at den lokale bestanden av kanadagås vil øke i tiden fremover, og mener det bør komme frem i kapittelet om fremmede arter.

Under bevaringsmål, mener Aasnæs det er en viktig saksopplysning som ikke har kommet frem: Hagemarka er gjødslet, ikke ugjødslet, slik planen bruker i sin definisjon av hagemark. Hagen har i lang tid hatt høy dyretetthet og også blitt gjødslet. Derfor bærer hagen også preg av brennelse og nitrogenelskende planter. Aasnæs mener derfor at det ikke skal legges ned forbud mot å gjødsle havnehagen. Aasnæs stiller seg også bak uttalelsen til Sande kommune med hensyn på kapittelet om skogbruk, som skal opp i Formannskapet 17.12, og henviser til høringsutkastets kapittel 4.4.

I figur 29 ønsker Aasnæs at det fremkommer at målet med tre-kooridoren også var å beholde profilen på åsen.

Fylkesmannens kommentarer

Fylkesmannen mener alle faktafeil og tilleggsopplysninger som Aasnæs kommer med i sin uttalelse, bør korrigeres i planen og tar alle punkter til følge.

Formålet med Sandebukta landskapsvernområde er først og fremst å bevare «et egenartet og vakkert natur- og kulturlandskap...». Fylkesmannen mener det er ønskelig at hagemarka skal fortsette å hevdes som et kulturlandskap på tilsvarende måte som den har blitt gjort historisk, det vil si som en lysåpen beitemark med styvingstrær. Miljødirektoratets definisjon av hagemark, er en standardisert beskrivelse basert på et gjennomsnitt av typiske hagemarker i Norge. Dersom man skulle stoppe med å gjødsle hagemarka på Aasnæs vil det ta svært lang tid, antakelig mange årtier, før hagen vil bære preg av å ikke være gjødslet. Det tekniske kravet om «lite eller ingen gjødsling» for hagemarker generelt, ser Fylkesmannen derfor ingen grunn til å kreve for hagemarka på Aasnæs, og dette punktet

fjernes. Det legges også inn en kort beskrivelse av hvordan hagemarka tradisjonelt har blitt hevdet på gården i kapittel 4.3 Bevaringsmål.

Med hensyn på uttalelsen om skogdrift, vil dette belyses i neste uttalelse fra Sande kommune.

Sande kommune

Sande kommune kommenterer en del faktafeil i planen. De etterlyser også mer informasjon rundt målinger av oksygensvikt i Sandebukta. Sande kommune poengterer at verneforskriften gir klare føringer for at landbruk (jord- og skogbruk) skal kunne utøves innenfor verneområdet, og at dette også ble lagt til grunn under verneprosessen. I kapittel 4.6 om «landbruk, skogskjøtsel og veier» beskrives retningslinjer for skogbruk, som kommunen oppfatter som en kraftig innskjerping i forhold til verneforskriften. En årsak er det kommunen mener er en gal bruk av ordet «skogskjøtsel». Sande kommune har laget et forslag til endret tekst i nevnte kapittel, der ordet «skogskjøtsel» byttes med skogbruk.

I kapitlet «jakt, fiske og friluftsliv» mener kommunen at setningen om at «eierne kan hogge ved til eget bruk», ikke rimer med forskriften som slår fast at grunneier kan utøve skogdrift. Kommunen mener også at det virker urimelig å forby padling og roing når forskriften åpner for bruk av motorbåt i forbindelse med fiske i sjøen.

Fylkesmannens kommentar

Fylkesmannen tar alle faktafeil til etterretning og endrer disse. Fylkesmannen har innhentet nye opplysninger som bekrefter at landskapsvernområdet ikke ble kartlagt for ålegrasenger, med den begrunnelsen at området allerede var definert som et viktig bløtbunnsområde. Dette blir skrevet om og korrigert i planen. Med hensyn til ønske om mer opplysninger om målinger på oksygensvikt, har Fylkesmannen funnet nyere kilder, og setningen er endret.

Fylkesmannen ser at ordet «skogskjøtsel» kan ha blitt brukt med feil betydning, og har ingen innvendinger mot forslaget til tekstendring fra Sande kommune i kapitlet som omhandler retningslinjer for landbruk. Forslaget blir tatt inn i sin helhet med noen kosmetiske endringer.

Forskriften åpner for hogst av ved til eget bruk i forskriftens kap. 2.4. Men dette gjelder sone B, og er ved en feiltakelse unnlatt nevnt i planen. Punktet fjernes da forskriften er tydelig på dette punktet. I sone A kan eierne drive skogdrift etter retningslinjene i kap. 2.5. Dette er utvidet og presisert i forvaltningsplanens kapittel om retningslinjer for «landbruk» kommentert over.

Når det gjelder kommunens innspill om padling og roing, er det tidligere kommentert.

Innspillet som åpner for planer om ytterligere kyststi legges inn i planen.